Ե· ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1253 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՐՏ 1888 (Ն. Տ.) 19 ՄԱՐՏ 1888 7 ՐԷՃԷՊ 1305

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԵՒՄ՝ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده ارەولك
غزته‌سی ادارەسنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան գանձելի արժէք	160
» » Վեցամսեայ	80
» » Եռամսեայ	40
Գաւառաց » եւ տեղական Թղթատարով տարեկան » »	240
Գաւառաց համար եւ տեղական Թղթատարով վեցամսեայ » »	120
Օտար երկիրներ, տարեկան Ֆրանք	56
» » վեցամսեայ »	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր.

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 7 ՄԱՐՏ 1888

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍԵՐ
ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ
1797–1888

Ը. Ֆրանսեւգերման Պատերազմէն ետքը. Միջազգային Քաղաքականութիւնը.—Արեւելեան Խնդիր.—Խոշոր Պատերազմէն մինչեւ Պուլկարական Յեղափոխութիւնը.

Նափոլէոն Գ.ի անկումը, Ֆրանսայի աղէտալի պարտութիւնն և գերմանական կայսրութեան վերահաստատումը քաղաքական ծանրակշիռ հետեւանքներ ունեցան. Իրը քան տարիէ ի վեր, Եւրոպիոյ մէջ պատահած ամեն փոփոխմանց հակառակ, քաղաքական գերիշխանութիւնը Ֆրանսայի ձեռքն էր. Իսկ 1870էն ի վեր այդ գերիշխանութիւն անցաւ Գերմանիոյ. Փոխանակ Փարիզի, Պերլին եղաւ կեդրոն եւրոպական հաւասարակշռութեան և միջազգային աշխարհավարութեան. Մեծ և փոքր Տէրութիւններն որք յառաջագոյն իրենց քաղաքական ժամացոյցը կ՚ուղղէին Փարիզի Դիտարանին համեմատ, 1870էն ի վեր սկսան Պերլինի կողմէն փչող հովերուն համեմատ վարել իրենց առագաստները. Բայց Վիլհէլմ կայսր Նափոլէոն կայսրէն աւելի իմաստութեամբ գործածեց իւր ձեռք բերած քաղաքական գերազանցութիւնը. Մինչ Նափոլէոն Գ. աշխարհի ամեն կողմը միջամտութիւններ կ՚ընէր որք Ֆրանսայի զինուորական ոյժերը կ՚զբաղեցնէին, կամ քաղաքական դիրքը կը տկարացնէին, գերման կայսրութիւնը, Պիզմարք Իշխանի ճարտար ղեկավարութեամբ, սկզբունք դրաւ՝ բրուսիացի միակ զինուորի մը կեանքը չզոհել օտար ազգերու գործերուն համար, և զիւր միջազգային ազդեցութիւն առաւելապէս յօգուտ խաղաղութեան գործածեց. Վիլհէլմ կայսր, երեք յաջող պատերազմներու դափնիներով բեռնաւորեալ և տարիներու լուծին ներքեւ ճնշեալ, նոր արկածախնդրութեանց չէր բաղձար, և դիւրահասկնալի ճշմարտութիւն մը կ՚ըսէր յայտարարելով թէ Գերմանիա կը փափաքի խաղաղապէս վայելել իւր յաղթութեանց պտուղը. Կը պատմուի, և հաւատալի է, թէ ծերունի կայսրը քանիցս սանձեր է իւր Երկաթեայ Նախարարապետին պատերազմասէր ձգտումները.

⁂

Գերմանիա չէր կրնար յուսալ Ֆրանսայի հետ բարեկամանալ 1870—71ի յաղթութենէն ետք, ինչպէս բարեկամացած էր Աւստրիոյ հետ 1866ի յաղթութենէն ետք. Ի Սատովա Աւստրիոյ վրայ վճռական յաղթանակը տանելէ յետոյ, Վիլհէլմ Թագաւոր պնդեց Պոհեմիայէն մաս մը տեղ Բրուսիոյ հետ միացնել. Պիզմարք ընդդիմացաւ, առարկելով թէ Բրուսիա պէտք ունի Աւստրիոյ հետ բարեկամանալու, բայց եթէ Աւստրիայէն հող առնու, ապագայ բարեկամութեան դուռները կը փակէ. Վիլհէլմ Թագաւոր դժկամակութեամբ զիջաւ, բայց ապագան Պիզմարք Կոմսին իրաւունք տուաւ.—Աւստրիա դաշնակցեցաւ Բրուսիոյ հետ. Պատերազմական տուգանք մը վճարած էր թէեւ, բայց դրամի կորուստը կը մոռցուի, երկրի կորուստը միայն չի մոռցուիր. Ֆրանսայի հետ տարբեր եղաւ գերման քաղաքականութիւնը. Ֆրանսայէն հող առնուլ անհրաժեշտ համարեցաւ, նախ, զի եթէ Գերմանիա յաղթուած լինէր, յայտնի էր թէ Ֆրանսա անպատճառ հողային ընդարձակում պիտի ստանար. Երկրորդ, զի անցելոյն մէջ Գերմանիա ա՛յնչափ աղէտալից յարձակումներ կրած էր Ֆրանսայէն, որ սահմանագլխի զինուորական դիրքերը գրաւելով, Ֆրանսայի դէմ պաշտպանողական դիրք մը ստանալ կարեւոր էր. և երրորդ, զի սահմանագլխի ֆրանսական գաւառք քանի մը դարեր յառաջ Գերմանիոյ մաս կը կազմէին, և ժողովուրդը, թէեւ ֆրանսացեալ, մեծաւ մասամբ գերման ցեղէ էր. Գերման ազգին միութիւնը վերահաստատուած պահուն, ազգին կորուսեալ անդամներն Հայրենեաց հետ վերստին միացնել հայրենասիրական մեծ պարտաւորութիւն կը համարուէր.

Այս հիմնական նկատումներով, Բրուսիա չէր կրնար այնպէս վարուիլ Ֆրանսայի հետ ինչպէս վարուած էր Աւստրիոյ հետ. Բայց Պիզմարք Իշխան դարձեալ չէր յուսահատէր օր մը Ֆրանսայի հետ հաշտուելէ, և առ այս կը պահանջէր որ կարելի եղածին չափ քիչ հող առնուի Ֆրանսայէն. Կը շատանար Ալզասով (Ստրազպուրկ), և խորհուրդ կուտար հրաժարիլ Լօռէնէ (Մէձ). Բայց այս անգամ իւր Վեհափառ Տէր անյողդողդ մնաց. Վիլհէլմ կայսր քաղաքագէտ լինելէն առաջ զինուորական էր, և երբ զինուորական ու քաղաքական տեսութիւնք միմեանց բախէին, ինք բնազդմամբ կը յարէր զինուորական տեսութեան. Արդ, Մօլդքէ տաքակարծիք էր Պիզմարքի, և ամբողջութեամբ կը պահանջէր Ալզաս-Լօռէնը. Մինչեւ իսկ շատ դժկամակութեամբ հաւանեցաւ Ֆրանսայի մնալուն Պելֆօռի, որուն սակայն Գերմանք չէին կրցած տիրել. Պիզմարք չկրցաւ դիմանալ թէ՛ կայսեր և թէ Մօլդքէի. Լալով և ողբալով Թիէր եւ Ժիւլ Ֆավռ տուին թէ՛ զՄէձ և թէ զՍտրազպուրկ, բայց այդ լաց և այդ ողբ Ֆրանսայի սիրտէն կը բխէին, ուր խոր արմատ ձգեց Գերմանիայէն վրէժ լուծելու բնական զգացումն.

Իւր կողին վրայ ունենալով ուրեմն վրէժխնդիր Ֆրանսա մը, գերման կայսրութիւնն ըստ այնմ ձեւեց իւր քաղաքականութիւն. Իւր կէտ նպատակին եղաւ մեկուսացնել զՖրանսա, ըստ կարի ուշացնել Ֆրանսայի զինուորական և քաղաքական վերականգնումն, և սերտ դաշնակցութեամբ մը կապուիլ ա՛յն Տէրութեանց հետ որոցմէ յապագային աջակցութիւն կրնար ակնկալել Ֆրանսա՝ իւր մեծ վրէժխնդրութեան համար.

⁂

Դժուար չեղաւ լաւ յարաբերութիւններ հաստատել Ռուսիոյ հետ. Արդէն, Ֆրանսայի պատերազմէն քիչ յառաջ, 1870 յունիսին, Բրուսիոյ Թագաւորն և Ալեքսանդր Բ. կայսրը բարեկամութեան հաւաստեաց փոխանակութիւն մ՚ըրած էին յԷմս. Երբ Ֆրանսա պատերազմ հրատարակեց, Չարն համոզեց զԴանիա չէզոք կենալու, եւ սպառնալից դիրք մը բռնեց, որ հարկադրեց զԱւստրիա և զԻտալիա՝ հանդարտ մնալու. Ռուսիա Նափոլէոն Գ.էն լիովին լուծեց Խրիմու պատերազմին վրէժն. Երբ Տէրութիւնք կային որոցմէ 1870—71ին Ֆրանսա օգնութիւն կրնար սպասել Գերմանիոյ դէմ, (Դանիա, Աւստրիա և Իտալիա,) և այն երեքն ալ չէզոք պահելու բաւ եղաւ Ռուսիոյ բարեկամութիւնն առ Բրուսիոյ, որ, Խրիմու պատերազմին մէջ, Ռուսիոյ դէմ չէր դարձած. Ռուսիա շուտով ստացաւ իւր բարեկամութեան փոխարէնը. Փարիզի Դաշնագրով, Ռուսիա անկարող էր Սեւ Ծովու մէջ նաւատորմ և նաւարան ունենալ. Ֆրանսայի պարտութիւններէն օգուտ քաղելով, 1870 հոկտ. 19ին Իշխան Կորչաքով ծանոյց Տէրութեանց թէ Ռուսիա չեղեալ կը նկատէ 1856ի դաշնագրին այդ վնասակար և անիրաւ տրամադրութիւնը. Բրուսիա ոյժ տուաւ Ռուսիոյ դիտողութեան, և, հակառակ Անգլիոյ ընդդիմութեան, Լոնտոնի Դեսպանախորհուրդն ազատ կացուց զՌուսիա՝ նաւարաններ և նաւատորմեր վերաշինելու ի Սեւ Ծով.

Աւստրիոյ հետ բարեկամութեան հաստատումն այնչափ դիւրին չեղաւ. Յօգուտ Բրուսիոյ վերահաստատումն գերման կայսրութեան, յորում երբեմն առաջնակարգ դիրքն Աւստրիոյ կը վերաբերէր, բնականապէս դժգոհութիւն պատճառեց ի Վիեննա. Պիզմարք խորհեցաւ փոխարինութիւն մը տալ Աւստրիոյ, որուն միջոց տրուեցաւ դէպ յԱրեւելս յառաջ երթալու, և Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ ստանալու զոր ինչ կորուսած էր ի Գերմանիա. 1871ին յԻշլ այս մօտ համաձայնութիւն մը գոյացաւ Վիլհէլմ կայսեր և Ֆրանձ Եօզէֆ կայսեր տեսակցութեամբ. Հետաքրքրաշարժ էր այդ տեսակցութիւն.—Երկու կայսերք առանձին մնալ կը խորհէին, և ահա յանակնկալս եկաւ հասաւ Ալեքսանդր Բ., որ հաւաստեց թէ Արեւելից մէջ ի վնաս Աւստրիոյ երկրակալութիւն չի խորհիր բնաւ. Երից կայսերաց առաջին դաշնակցութիւնն հոն կնքեցաւ.

Այն ժամանակէ ի վեր, կայսերական տեսակցութիւնք տարուէ տարի իրարու յաջորդեցին.

1872 սեպտ.ին, երեք կայսերը զիրար ողջագուրեցին ի Պերլին, ուր խորհրդակցութիւններ ունեցան, հացկերոյթներ և պարահանդէսներ տրուեցան, պատուանշաններու փոխանակութիւններ և զօրահանդէսներ եղան. Այս դէպք քաղաքական մասնաւոր նշանակութիւն մը կը ստանար այնու մանաւանդ զի հոն գտնուեցան և առէպ խորհրդակցեցան Պիզմարք Իշխան, Կորչաքով Իշխան և Անտրաշի Կոմս. Պիզմարք յայտարարեց. «Կայսերաց այս բարեկամական տեսակցութիւն ապահովցուց խաղաղութիւնն և ցոյց տուաւ մեր թշնամեաց թէ ո՛րչափ դժուար է խզել խաղաղութիւնն». 1873ին Վիլհէլմ կայսր և Պիզմարք Բեդերսպուրկ և Վիեննա գնացին, և այս ամեն կայսերական տեսակցութեանց մէջ ամրապնդեցաւ երրեակ Նիզակակցութիւնը. 1875ին տեղի ունեցած դէպք մը քիչ մը խանգարեց այս յարաբերութիւններ. Գերման մամուլն, անշուշտ վերէն տրուած նշանաբանի մը հնազանդելով, յանկարծ սկսաւ ամբաստանել զՖրանսա թէ պատերազմի պատրուակ կը փնտռէ. Իրաւ, Ֆրանսա իւր թշնամւոյն յուսացածէն շատ աւելի շուտ կը վերականգնէր իւր աղէտներէ. Հինգ միլիառի տուգանքը դիւրաւ վճարուած էր. Ֆրանսական բանակն ամենայն փութաջանութեամբ կը վերակազմուէր, ռազմանիւթք մեծաւ քանակութեամբ կը հայթայթուէին, զինուորական նոր սահմանադրութիւն մը կը կազմուէր նոր ոգւով ամրութեամբք, եւ ֆրանսացի ազգն իւր կրած պարտութեան ներքեւ ընկճուելու տեղ, նոր ոգեւորութեամբ մը կը պատրաստուէր մեծ վրէժը լուծելու. Գերմանք զայս անակնկալ վերականգնումն անմիջական սպառնալիք մը նկատեցին իրենց, և արդէն կը խօսէին Ֆրանսայի ժամանակ չտալու, նախայարձակ լինելու և սահմանագլխի քանի մը նոր կէտեր եւս գրաւելու հարկին վրայ. Գերման մամլոյ այս լեզուն բուռն տագնապ մը յառաջ բերաւ. Անգլիական դահլիճը դիտողութիւններ ըրաւ Պերլինի կառավարութեան, որ թերեւս մտիկ չըներ, եթէ Չարն ինք նոյն միջոցին Պերլին երթալով՝ խաղաղասիրութիւն քարոզած չլինէր. Կ՚ըսուի թէ Վիլհէլմ կայսր տեղեկութիւն չունէր թէ Պիզմարք Իշխան Նանսիի գրաւումը կ՚ուզէր և Ֆրանսայի դէմ յարձակման կը պատրաստուէր, և այս պատճառաւ զարմացեր է երբ Ալեքսանդր Բ. հարցուցեր է իրեն. «Խաղաղութիւն պիտի պահէ՞ք, այնպէս չէ՞.» Մէկ քանի օր ետքը Վիլհէլմ կայսր ըսաւ Ֆրանսայի զինուորական կցորդին. «Ձեզ գժտեցնել ուզեցին, բայց հիմակ ամեն բան վերջացած է.» Այս դէպքէ ի վեր Կորչաքով Իշխան Ֆրանսայի բարեկամ հանդիսացաւ, և Պերլինի ու Բեդերսպուրկի դահլիճներուն միջեւ քիչ շատ պաղութիւն ինկաւ.

⁂

Սակայն Երից Կայսերաց Դաշնակցութիւնն եւրոպեան քաղաքականութեան վարիչ ոյժն եղաւ մինչեւ 1878ի Թուրքեռուս պատերազմն. Այդ Դաշնակցութեան զօրութեամբ պատերազմը սահմանափակեցաւ ի մէջ Թուրքիոյ և Ռուսիոյ. Բայց Անգլիա, որ չէր կրցած իւր վաղեմի դաշնակցին (Թուրքիոյ) օգնութեան հասնիլ, պնդեց Այաստեֆանոսի Դաշնագիրը Տէրութեանց վերաքննութեան և վաւերացման ներկայացնելու պէտքին վրայ. Անգլիական նաւատորմը Մարմարայի ծովը մտած էր, և ռուսական բանակէտէն հազիւ գնտակի մը հեռաւորութեամբ կեցած կը դիտէր Նիքոլա Մեծ-Դքսին շարժումներն. Աւստրիա եւս զգածեալ էր Թուրքիոյ աղէտներէն, և չէր կրնար հաւանիլ եւրոպեան Թուրքիոյ մեծագոյն մասին Ռուսիոյ իշխանութեան ներքեւ ինկալուն. Պերլինի Վեհաժողովն ուրեմն գումարեցաւ, յորում թէեւ Պիզմարք Իշխան շատ մը կէտերու վրայ յառաջացուց Ռուսիոյ շահերը, բայց Վեհաժողովին վերջնական արդիւնքն եղաւ Այաստեֆանոսի Դաշնագրոյն զգալի չափաւորումն, որ դայրոյթ պատճառեց Ռուսիոյ. Յօրէ անտի Ռուսք կը գանգատէին թէ ապերախտ Պիզմարք խաղ մը խաղաց իրենց. Համասլաւութիւնն և հակագերման կուսակցութիւնը զօրացան Ռուսիոյ կառավարական բարձրագոյն շրջանակաց մէջ. Կորչաքով Իշխան չէզոքեց իւր ֆրանսասէր հակումներ. Մեծ-Դուքսեր Նեւայի ափուներէն բարեկամական հաւաստիք տարին գալլիական ոստանը. Ռուսիա շատ մը զօրք ղրկեց իւր գերմանական սահմանաց վրայ, և գերմանեւռուս պատերազմ մը անխուսափելի թուեցաւ պահ մը. Վիլհէլմ կայսր Չարին հետ տեսակցութիւն մը խնդրեց, որ 1879 սեպտ. 3ին տեղի ունեցաւ յԱլեքսանդրօվօ, ուստից վերադարձին գերման Վեհապետը մեծ շունչ մը քաշեց ըսելով. «Փա՛ռք Տեառն, խաղաղութիւնը վերստին ապահովեցաւ».

⁂

Թէեւ մօրեղբօր (Վիլհէլմ կայսր) եւ քեռորդւոյն (Ալեքսանդր Բ.ի) բարեկամութեան շնորհիւ գերմանեւռուս խզման մը առաջքը կ՚առնուէր, բայց Պիզմարք կը հասկնար թէ Ռուսաց խօսքին չի վստահուիր. ուստի, Անտրաշի Կոմսին հետ ի Կաշդէյն խորհրդակցելով և ապա ի Վիեննա Ֆրանձ-Եօզէֆ կայսրը տեսնելով, 1879 հոկտ.ին կնքեց աւստրեւգերման Նիզակակցութեան հռչակաւոր դաշնագիրն, որ մօտերս ի հրատարակութիւն տրուելուն առթիւ ա՛յնչափ ուշադրութիւն գրաւեց. Վիլհէլմ կայսր դժկամակեցաւ ստորագրել դաշնագիր մը որ յայտնապէս Ռուսիոյ դէմ կ՚ուղղուէր. Բայց Պիզմարք, ըստ իւր վաղեմի սովորութեան, սպառնացաւ հրաժարիլ. Վիլհէլմ կայսրն եւս, ըստ իւր բարի սովորութեան, նոր զիջում մ՚ըրաւ իւր Նախարարապետին երկաթեայ կամաց առջեւ.

Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ Նիզակակցութիւնը պաշտպանողական էր, եւ կը վերաբերէր Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի նախայարձակ լինելուն կրկին պատահականութեան. Աւստրեւգերման համաձայնութեան հակառակ, Երից կայսերաց Դաշնակցութիւնը վերահաստատելու այլ և այլ փորձեր եղան. Երբ, 1881 մարտի սկիզբն, Ոչնչականք իրենց մեծագոյն յիմարութիւնը գործեցին՝ սպաննելով Ալեքսանդր Բ. կայսրն, Ալեքսանդր Գ. յայտարարեց. «Ռուսիա հաւատարիմ պիտի մնայ իւր բարեկամաց, և աւանդութեամբք նուիրագործեալ համակրանքներն անվթար պիտի պահէ». Նոր կայսրը պահ մը ճամբեց իւր համասլաւեան խորհրդականներ, և 1881 սեպտ.ին զՊ. Կիրս հետն առած Տանձիկ գնաց, ուր տեսակցեցաւ Վիլհէլմ կայսեր և Պ. Պիզմարքի հետ. Երկու ամիս ետքը գերման կայսրը բանալով զՌայխսդակն, ըսաւ. «Ի Կաշդէյն Աւստրիոյ կայսեր հետ և ի Տանձիկ Ռուսիոյ կայսեր մեր տեսակցութիւնք բացայայտութիւն էին մտերմական, անձնական և քաղաքական յարաբերութեանց, որովք կապուած ենք այդ Վեհապետաց հետ, և որք կը միացնեն զԳերմանիա իւր երկու հզօր դրացեաց հետ. Այս յարաբերութիւնք հաստատ երաշխաւորութիւն են խաղաղութեան, առ որ կը միտի երից կայսրութեանց քաղաքականութիւնն.» 1884ին Սքերնիեւիծի և 1885ին Քրեմսիրի կայսերական տեսակցութիւնք վերահաստատեցին Ռուսիոյ, Գերմանիոյ և Աւստրիոյ համաձայնութիւնը.

Քրեմսիրի տեսակցութենէն քիչ ետքը ծագեցաւ պուլկարական յեղափոխութիւնն. Ամեն ոք կը յիշէ Ալեքսանդր Իշխանի օրով Պուլկարիոյ և Արեւ. Ռումելիի միութեան հռչակումն, Ռուսիոյ ընդդիմութիւնն, Ալեքսանդր Իշխանի տապալումն և Պուլկարիայէ դուրս հանուիլը վատ դաւադրութեան մը ձեռամբ, յետոյ յաղթական վերադարձն ի Պուլկարիա, և վերջնական հրաժարումը, Քաուլպարս զօրավարի Պուլկարիա ղրկուիլը՝ ժողովուրդը Ռուսիոյ կողմը ձգելու համար, Խնամակալութեան հակառուս քաղաքականութիւնն, և ի վերջոյ Ֆերտինանտ Իշխանի ընտրուիլն, և ի Սոֆիա գործոց գլուխն անցնիլն, առանց Ռուսիոյ հաւանութեան. Այս ամեն դէպքեր Ռուսիոյ և Աւստրիոյ—Հունգարիոյ շահուց անհաշտ հակառակութիւնը վճռական կերպիւ ցոյց տուին. Միւս կողմէ, Ռուսիոյ մէջ Համասլաւեանք, վերստին շնորհ գտնելով Արքունեաց քով, Ֆրանսայի հետ Նիզակակցութիւն և Գերմանիոյ և Աւստրիոյ դէմ պատերազմ կը քարոզէին. Ռուսիա նորէն շատ մը զօրք կը համախմբէր երկուց գերման Տէրութեանց սահմաններուն վրայ. Ուստի, Ռուսիան Ֆրանսայէ բաժնելու մասին յոյսը չկտրելով հանդերձ, Պիզմարք ծրագրեց Գերմանիոյ, Աւստրիոյ և Իտալիոյ միջեւ պաշտպանողական նոր Նիզակակցութիւն մը.

Իտալիա 1866ին Բրուսիոյ դաշնակիցն եղած էր ընդդէմ Աւստրիոյ. 1870ին, երբ Պապը պաշտպանող ֆրանսական զօրքերն, հայրենեաց օգնութեան հասնելու համար, նաւ նստելով հեռացան Յաւիտենական Քաղաքէն, Վիքթոր Էմմանուէլ գրաւեց զՀռոմ, և վերջ տուաւ Պապերուն աշխարհային իշխանութեան. Գերմանիա սիրով հաւանեցաւ Իտալիոյ ազգային միութեան այս փառաւոր պսակման. Յայնժհետէ ընտիր յարաբերութիւնք կան Իտալիոյ և Գերմանիոյ միջեւ. 1872ին գահաժառանգ Ումպերթօ Իշխան և Մարկարիտա Իշխանուհին Պերլին գնացին. 1873ին Վիքթոր Էմմանուէլ գնաց ի Պերլին, և շատ սիրելի ընդունելութիւն գտաւ. 1875ին Վիլհէլմ կայսր և Գահաժառանգ Ֆրետերիք Իշխան փոխադարձ այցելութեան գնացին յԻտալիա. Գերմանիա Իտալիոյ նկատմամբ համակրութեան նիւթական ապացոյց մը տուած էր, 1870ին քուէարկելով տասն միլիոն մարք ի նպաստ շինութեան Սէն Կօթարտի երկաթեայ ներքնուղւոյն, որով Գերմանիա և Իտալիա ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ կը դրուին առանց Ֆրանսայի կամ Աւստրիոյ հողէն անցնելու. Վերջապէս, անցեալ տարի, Պիզմարք Իշխանի հրաւիրմամբ Պերլին երթալով, Իտալիոյ Նախարարապետ Պ. Քրիսբի պաշտպանողական Նիզակակցութիւն մը կնքեց Գերմանիոյ հետ. Իտալիոյ, Աւստրիոյ և Գերմանիոյ այս նոր համաձայնութիւն անուանեցաւ Նիզակակցութիւն Խաղաղութեան, որ Վիլհէլմ կայսեր ստորագրութիւնը կրող քաղաքական վերջին կարգադրութիւնն եղաւ, որով այժմ կը վարի եւրոպեան քաղաքականութիւնը.

⁂

Գերման կայսրութեան բարեկամութիւնը խնդրեցին շատ մը մեծ և փոքր Տէրութիւններ, Շուէտ, Սերպիա, Հոլլանտա, Պելժիա և Դանիա. Ամենէն աւելի ուշագրաւ էին Թուրքիոյ և Սպանիոյ գերմանական համակրանքները. Թուրքիա իւր զինուորական ու վարչական վերակազմութեան գործին մէջ երեւելի տեղ մը տուաւ գերման պաշտօնատարներու, եւ պատուանշաններու փոխանակութեամբք գերման կայսրն եւ օսմանեան Վեհապետը սերտ բարեկամութիւն հաստատեցին. Սպանիոյ վաղամեռիկ Ալֆոնսօ ԺԲ Թագաւորը կը սքանչանար Գերմանիոյ ծերունի Վեհապետին և նորա հզօր բանակին վրայ, և մշակեց Գերմանիոյ բարեկամութիւնը. Պերլինի կառավարութիւնն առեւտրական շատ նպաստաւոր դաշնագիր մը կնքեց Սպանիոյ հետ, և պահ մը գերմանեւսպանիական Նիզակակցութեան մը խօսք եղաւ. Ինչպէս շատ մը վեհապետք և արքայազունք որք ամեն տարի ներկայ գտնուած են գերման բանակին Վիլհէլմ կայսեր հրամատարութեամբ կատարած մեծ ռազմափորձերուն, Ալֆոնսօ ԺԲ Թագաւորն եւս ի Հօմպուրկ ներկայ գտնուեցաւ գերման բանակի ռազմափորձերուն և շատ սիրալիր ընդունելութիւն գտաւ Վիլհէլմ կայսեր և գերման Իշխանաց կողմէ. Սպանիոյ Թագաւորը Մատրիտ վերադառնալու համար Փարիզէ անցած միջոցին նախատեցաւ Փարիզեան ամբոխին կողմէ, որովհետեւ ընդունած էր գերման Ուհլան զօրաց գնդապետի պատուակալ տիտղոսը. Գահաժառանգ Ֆրետերիք Իշխան անմիջապէս Մատրիտ ղրկուեցաւ՝ Վիլհէլմ կայսեր կողմէ ցաւ յայտնելու Փարիզեան ամբոխին ծայրայեղութեան համար. Սպանիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ այսպէս ընտիր յարաբերութիւնք կային հաստատուած, երբ ծագեցաւ խնդիրն Կարոլեան կղզեաց, որոց Գերմանիա տիրեց, առարկելով թէ Սպանիացիք տէր չէին եղած. Այս դէպք ծանրապէս վիրաւորեց Սպանիացւոց ազգային արժանապատուութիւնն, և Գերմանիոյ դէմ բուռն յուզում և ատելութիւն յառաջ բերաւ. Սպանիական նաւատորմն և բանակը պատերազմիկ վիճակի մէջ դնել ձեռնարկեցաւ՝ իբր թէ ի նախատեսութիւն Գերմանիոյ դէմ պատերազմի. Պիզմարք Իշխան սխալ մը գործած էր, զոր ուղղելու քաջութիւնն ունեցաւ. Գործին մէջէն պատուաւորապէս ելաւ՝ Պապին իրաւարարութեան յանձնելով խնդիրն, և մէկ քարով երկու թռչուն զարկաւ.—Պապն հաստատեց Սպանիոյ սեփականութեան իրաւունքը, Կարոլեան կղզեաց մէջ առեւտրական և նաւային կարեւոր իրաւունքներ տալով հանդերձ Գերմանիոյ. և Պիզմարք, Պապին ինքնասիրութիւնը գրգռելով, անոր հոգեւոր ազդեցութիւնն իրեն զօրավիգ առաւ՝ Գերմանիոյ կաթոլիկ կուսակցութեան աջակցութիւնն ստանալու համար իւր զինուորական ու քաղաքական ծրագրերուն.

⁂

Քանի որ Պիզմարք Իշխանի մէկ սխալն յիշեցինք, վերջացնենք մեր տեսութեան այս մասը, նշանակելով սա հաստատ իրողութիւն թէ 1870-71ի պատերազմէն ի վեր Պիզմարք Իշխանի հետեւած քաղաքականութիւնն ի գերեւ ելաւ մէկ կարեւոր կէտի վրայ.—Ըսինք յօդուածիս սկիզբը թէ, Ֆրանսայի պատերազմէն յետոյ, գերման քաղաքականութեան նպատակն եղած էր (Ա.) Մեկուսացնել եւ տկար պահել զՖրանսա, և (Բ.) Շահիլ այն Տէրութեանց բարեկամութիւնն որոց աջակցութեան օր մը կրնար կրթնիլ Ֆրանսա. Արդ, մինչ Գերմանք կ՚ըսէին թէ Ֆրանսա յիսուն տարւոյ կը կարօտի առջի վիճակը գտնելու համար, Հանրապետութիւնը տասն և եօթն տարւոյ մէջ առաջուան կրկին և եռապատիկ ոյժ տուաւ Ֆրանսայի, և փոխանակ մեկուսացեալ մնալու, կը վայելէ Ռուսիոյ հզօր բարեկամութիւնն, այնպէս որ ֆրանքեւռուս Նիզակակցութիւն մը մշտական վտանգ մը դարձած է Գերմանիոյ.

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պերլինի Դաշնագրոյն մէկ յօդուածն Աւստրիա-Հունգարիոյ կառավարութեան վրայ պարտ կը դնէ Ստորին Դանուբի նաւարկութեան արգելքները քանդել. Տասն տարիէ ի վեր երեսի վրայ մնացած էր այս կարեւոր գործ. զի ամեն անգամ որ Վիեննայի կառավարութիւնը քանի մը ձեռնարկներ այս նպատակաւ, Բէշթայի կառավարութիւնը կ՚առարկէր թէ իւր ձեռնհասութեան կը պատկանի այդ մասին բան մ՚ընել, և ինք բան չէր ըներ. Այժմ կը հեռագրուի Բէշթայէ թէ մաճառ կառավարութիւնը վերջապէս որոշած է ձեռնարկել ստորին Դանուբի կանոնաւորման աշխատութեանց, որք նոր մղում մը պիտի տան Դանուբի նաւարկութեան և Արեւելից վաճառականութեան.

—Վարշաւիայէ կը հեռագրուի թէ ռուսական Բօլոնիոյ երկաթուղեաց վարչութեան հրաման տրուած է պատրաստ կենալ մարտ 1/13է սկսեալ զինուորական մեծաքանակ փոխադրութիւններ կատարելու.

—Աւստրիոյ կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը մատոյց Ծերակուտին՝ արհեստանիշերու (marque) խարդախումը պատժելու համար. Վեցամսեայ բանտարկութեան և մինչեւ 1,000 Ֆիորին տուգանքի պիտի ենթարկի նա որ ուրիշի մը հնարած արհեստական մէկ նիւթին կեղծը կը շինէ և կը վաճառէ՝ խարդախութեամբ իւրացնելով անոր արհեստանիշը. Նոյն պատիժը պիտի կրեն այն վաճառականք և խանութպանք որք գիտութեամբ կը վաճառեն այնպիսի կեղծ ապրանքներ.

—Բեդերսպուրկէ կը հեռագրուի թէ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց այն լուր թէ Օսմ. Կառավարութիւնը Ֆերտինանտ Իշխանի ապօրինութիւնն հռչակող յայտարարութիւն մը ղրկած է պուլկար կառավարութեան. Այս իրողութիւն Ռուսիոյ համար բարոյական յաղթանակ մը կը նկատուի, թէեւ Ֆերտինանտ Իշխան առ այժմ ունկն չդնէ իրեն ուղղեալ հրաւէրին. Իշխանը կը սպասէ եղեր իւր մօր մաճառ կառավարութեան հետ ունենալիք տեսակցութեան ելից, ինչպէս եւ Կոմս Հէրպէրդ Պիզմարքի Լոնտոնի մէջ կատարած պաշտօնին ելից. Թայմզին Բեդերսպուրկի թղթակիցն ստուգուած իրողութիւն մը կը նկատէ թէ ռուս Կառավարութիւնը չպիտի հակառակի բողոքական Իշխանի մ՚ընտրութեան, եթէ Օրթոտոքս կրօնէ յարմար Իշխան չգտնուի, բայց անշուշտ պիտի ընդդիմանայ կաթոլիկ Իշխանի մը Պուլկարիոյ գահուն վրայ բազմելուն. զի աւստրեւմաճառ կառավարութիւնը կաթոլիկ լինելով, Պուլկարիոյ կաթոլիկ Իշխան մը բնական հակում կրնայ ունենալ այն կառավարութեան կրթնելու. Բաց աստի, կաթոլիկ Իշխան մը պարտ կը համարի կաթոլիկութիւնն յառաջ տանիլ Պուլկարաց մէջ, մինչ բողոքական Իշխաններու կրօնամոլական եռանդէն չի վախնար Բեդերսպուրկի կառավարութիւնը.

—Փարիզի լուրջ թերթեր յարգանօք և մինչեւ իսկ սքանչանօք կը խօսին Վիլհէլմ կայսէր կատարած գործին և իր անձնական արժանեաց վրայ, թէեւ հաւատ չունին այդ գործին տեւականութեան վրայ, և թէպէտ իրրեւ Ֆրանսացի բնական վիշտ մը կը զգան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիմանանք թէ Ազգային Ժողովը ի նիստ պիտի գումարի յառաջիկայ ուրբաթ օր ի Մայր-Եկեղեցի։

Ինչպէս ծանուցինք, Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հայրն, ընկերակցութեամբ Իւթիւճեան Կարապետ էֆէնտիի, անցեալ օր գերմանական դեսպանատունը գնաց և Վիլհէլմ կայսեր մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեց յանուն Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր։

Գերմանական դեսպան Պարոն տը Ռատովից փոխադարձաբար շաբաթ օրն իր այցետոմսը ղրկած է յԱզգ. Պատրիարքարան։

Ուսումնական Խորհրդոյ կողմէ ընտրուած երկու պատուիրակները, Կարապետ էֆէնտի Իւթիւճեան և Գէորգ էֆէնտի Ասլանեան, շաբաթ օր ներկայացան Պ. Դիմիտրի Բագրատաէնին ի Բերա, ի դիմաց Ազգ. Վարչութեան իրենց շնորհակալութիւնն յայտնելու այն ջանքերուն համար զորս վրացի մեծանուն գիտնականն ի գործ դրած է և կը դնէ՝ եւրոպացի հնագիտաց ուշադրութիւնն հրաւիրելու համար հայկական հնախօսութեան վրայ և սորա թաքուն գանձերն երեւան բերելու։ Տեսակցութիւնը խիստ սիրալիր եղաւ եւ տեւեց մէկ ժամէ աւելի։ Ի մէջ այլոց Պ. Բագրատաէ ըսաւ որ թէեւ հատորներ գրուած են Հայոց և Վրաց պատմութեան վրայ, սակայն այս պատմութեանց աւելի ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը կարելի է կատարել լոկ հնագիտական խուզարկութեամբք, մանաւանդ Արաքսի աւազանին մէջ, ուր եւրոպացի հնագիտաց համար հետաքրքրութեան այնքան նիւթեր կան որքան յԱթէնս կամ ի Սպարտա։ Տեսակցութիւնն եղաւ մերթ ֆրանսերէն և մերթ ռուսերէն լեզուաւ, զոր կը թարգմանէր Պ. Գր. Նիկողոսեան։ Պ. Բագրատաէ կարի զգածուած էր եւ յայտնեց թէ պիտի ջանայ որ հնագիտական միջազգային յառաջիկայ ժողովը տեղի ունենայ ի Կ. Պոլիս որուն ճոխ թանգարանն արժանի է ուշադրութեան, և թէ այս մասին արդէն բանակցութեան մտած է Ռուսաց հնագիտական ընկերութեան հետ։

Կիրակի, փետրվարի 21ին, կատարուեցաւ հանգուցեալ դոկտոր Յովսէփ Շիշմանեանի (Ծերենցի) թաղումը։ Դագաղը Ա. Մէլիք-Ազարեանցի բնակարանից դուրս բերեցին ձեռքերի վրայ Թիֆլիսի հայոց գրականութեան ներկայացուցիչները։ Դագաղի վրայ դրուած էին երկու պսակներ՝ մին Թիֆլիսի հեղինակների կողմից, իսկ միւսը Փորձի Նախկին խմբագրի կողմից։ Թիֆլիսի հայոց ինտելիգէնցիան մեծ բազմութեամբ ներկայ գտնուելով յուղարկաւորութեան, ապացուցեց որ գիտէ յարգել Ծերենցի պէս վիպասանի յիշատակն։ Իր ներկայութեամբ պատուեց հանգուցեալի յիշատակը և թեմիս առաջնորդ Արիստակէս Սրբազանը, որ պատարագից յետոյ մի ճառ խօսեց, որի մէջ յայտնեց այն միտքը թէ այն մարդիկ, որոնք ծառայում են գաղափարին, իսկապէս չեն մեռնում և վերջացրեց ճառը պատմելով Ծերենցի կենսագրութեան գլխաւոր կէտերը։ Թաղմանը կային և բազմաթիւ տիկիններ ու օրիորդներ։ Մողնու եկեղեցու գաւթում Պ. Ա. Եզեկեան մի ճառ խօսեց, որով ծանօթացրեց ունկնդիրներին հանգուցեալի կենսագրութեան հետ, և նկարագրեց նրա բնաւորութիւնը, մանաւանդ նրա սէրը դէպի միակ աղջիկը, որին նա երեք տարի առաջ կորցրեց և որի մահից յետոյ ծերունին արդէն ոչինչ մխիթարութիւն չէր գտնում կեանքի մէջ։ Ծերենց թաղվեցաւ Թիֆլիսի Խօջիվանքի գերեզմանոցում։ (Մշակ)

ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Բերայի հայ աղջկանց Արուեստանոցի և Դպրոցասէր Տիկնանց սանուհեաց կազմուեցաւ Պարահանդէսը փայլուն յաջողութեամբ եւ ամենայն բարեկարգութեամբ տեղի ունեցաւ այս շաբաթ գիշեր ի Նոր Թատրոն Բերայի։ Սրահն և օթեակները զարդարուած էին ճաշակաւոր կերպիւ. Թատերաբեմին վրայ բարձրացած էր ծաղկեայ կամար մը որուն վրայ կը ցոլար լուսեղէն մահիկ մը. ելեկտրական լոյսն, ինչպէս Նախորդ երեկոյին, նոյնպէս շաբաթ գիշերուան հանդէսի գլխաւոր հրապոյրներէ՝ մին եղաւ։ Բաւական հոծ բազմութիւն մը կար եւ օթեակները գրաւուած էին հայազգի պատուաւոր ընտանիքներով։

Պարահանդէսն սկսաւ ժամ 5ին, Համիտիէ քայլերգով որուն յոտնկայս ունկնդրեցին բոլոր ներկայք։ Ապա սկսան պարերն որք մեծ ոգեւորութեամբ շարունակուեցան մինչեւ առաւօտ։ Նուագածուաց խումբն, ի մէջ այլոց, նուագեց Ցակոբ էֆ. Ասատուրի վերջերս յօրինած Մեծ Վալս, Լէպլէպիճի Հօրօր օբէրէթի եղանակին վրայ, որ մեծ ախորժ պատճառեց պարողաց և պարուհեաց։

Պարահանդէսի հասոյթը գոհացուցիչ է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱՆՇԱՆՔ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Իբէկի կառավարիչ անուանեցաւ Գոսովայի հրամանատար Ֆերիք Իսմէթ փաշա, որ կը պահէ միանգամայն իւր հրամանատարութեան պաշտօնը։

Նիշի օսմանեան հիւպատոս անուանեցաւ Նաբոլիի օսմանեան նախորդ հիւպատոս Իքիատիս էֆէնտի։

Սանիյէ միւթէմայիզ աստիճան տրուեցաւ Ադրիանուպոլսոյ կուսակալ Հաճի Իզզէթ փաշայի եղբօրորդի Հաճի Մէհմէտ Նուսրէթ պէյի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ Ն. Վսեմութեան փեսայ Մուսթաֆա Ֆէհմի պէյի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ Արտաքին գործոց նախարարութեան արտաքին թղթակցութեանց դիւանի քարտուղարներէն Հիլմի ու Րաղըպ պէյերուն, նոյն նախարարութեան դատական ճիւղին քարտուղարներէն Ճէլալ պէյի եւ Էնկիւրիի երեւելիներէն Ալիճան պէյի։

Սալիսէի աստիճան՝ Ադրիանուպոլսոյ Նահանգին կեդրոնական բանտին տնօրէն Շէվքէթ պէյի։

Երկրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Ֆրանսայի Երեսփոխանական ժողովոյ անդամներէն Պ. տը Շանլէի։

Չորրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Հալէպի օսմանեան դեսպան Ֆոթիատիս փաշայի որդւոյն Ալէքօ պէյի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Պէրութի [illegible] լրագրոյ արտօնատէր Նիքօլա Նագգաշ էֆէնտիի։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԿԱՅՍՐԸ

Պերլինէ մայրաքաղաքս եկած մասնաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ օտար տէրութեանց քով գտնուող գերմանական դեսպանաց պիտի ղրկուին Ֆրետերիք կայսեր գահակալութիւնը ծանուցանող պաշտօնագրերն և գերման դեսպանաց նոր յանձնարարագրերն, ինչպէս նաեւ Պիզմարք իշխանի մէկ նոր յիշատակագիրն ի մասին Գերմանիոյ աշխարհաքաղաքութեան։

ԻՍՄԱՅԻԼ ՓԱՇԱ

Նախորդ Խտիվ Բարձր. Իսմայիլ փաշա ուրբաթ օրը կայսերական պալատ գնաց և Մարգարէին մօր յղութեան տօնին առթիւ իւր շնորհաւորութիւնները մատոյց յոտս կայս. գահոյից։ Ն. Բարձրութիւն այս առթիւ արժանացաւ Վեհ. Սուլթանի մեծարանաց։

Կայս. Թիկնապահ Բրէնս Հասան փաշա, որդի Իսմայիլ փաշայի, հիւանդ լինելով նոյն տօնին առթիւ չկրցաւ կայս. պալատ երթալ, սակայն ներկայացուցչի մը միջոցաւ իւր շնորհաւորութիւնները մատոյց ի կայս. պալատ։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ

Այն ունկնդրութեան միջոցին զոր Վեհ. Սուլթանն ուրբաթ օրը շնորհեց Սալզպըրիի մարքիզին որդւոյն՝ լորտ Էտուարտ Սէսիլի, Ն. Վեհափառութիւն բարեհաճեցաւ ադամանդազարդ ոսկի ընչատուփ մը նուիրել երիտասարդ լորտին ի յիշատակ նորա այցելութեան ի Կ. Պոլիս։ Այս ունկնդրութեան ներկայ էին արարողապետ Մինիր փաշա և անգլ. դեսպանատան առաջին թարգման Սըր Ալֆրէտ Սանտիսըն։

ԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է իւր բարձր պաշտպանութիւնը շնորհել Վսեմ. Նէճիպ փաշայի ձեռամբ Մուտանիայէն ի Պէօթաշիա երկաթուղւոյ շինութեան։ Այս կարեւոր ձեռնարկն ի գլուխ հանելու համար, ի մէջ այլոց 10ական մէճիտիյէ արժէքով բաժնէթուղթեր պիտի հանուին, ամենէն համեստ քսակաց իսկ մատչելի լինելու նպատակաւ։ Երկաթուղւոյ անցած վայրերու բնակիչք տարեկան մէկ մէճիտ պիտի վճարեն։ Բաժնէթուղթք պիտի վճարուին այս կերպով տասն տարուան մէջ, հաւաքեալ գումարն Օսմ. Կայս. Պանքային պիտի յանձնուի։ Գործոյն ելմտական տնօրէնութիւնը պիտի յանձնուի վարչական խորհրդոյ մը որ պիտի կազմուի ի պատեհ ժամու և տեղւոյ և որուն կեդրոնը պիտի լինի Կ. Պոլիս։ Իսկ շինութիւնք մենաշնորհ չը պիտի լինին, այլ մաս առ մաս պիտի յանձնուին ձեռնարկուներու որոց անդնան ու գիրքն համապատասխան են պաշտպանուած բոլոր երաշխաւորութեանց։ Կ'ըսուի թէ Նէճիպ փաշա մտադիր է բանակցութեան մտնել Վիդալի ընկերութեան հետ որ շինած է եւրոպական երկաթուղեաց միացման գծերը։

ՎՍԵՄ ՕՀԱՆ ԷՖ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

Պերլինի Օսմանեան դեսպանատան խորհրդական Վսեմ. Օհան էֆէնտի Պաղտատլեան, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր, այսօր Օտէսայի ճամբով մեկնեցաւ յիւր պաշտօնատեղին։

Պ. ԹՐՕԹԸՐ

Անգլ. դեսպանատան զինուորական կցորդ Թրօթըր հազարապետը տեղական գնդապետի աստիճանի բարձրացեր է։

ՍԸՐ Տ. ՈՒՈԼՖ

Թէհրանի անգլիական դեսպան Սըր Հ. Տ. Ուոլֆ նախընթաց օր իւր ընտանեաց հետ Թէհրան ուղեւորեցաւ Պաթումի ճամբով։

Սըր Հ. Տ. Ուոլֆ մայրաքաղաքէս մեկնելէ առաջ անգլ. դեսպան Սըր Ուիլիէմ Հուայթի հետ Բ. Դուռ գնաց և այցելութիւն տուաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին և խորհրդական Վսեմ. Տաւեան էֆէնտիի։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Պուլկարիոյ ելմտական նախարարութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Վէլչէֆ մայրաքաղաքս եկած է. կ'ըսուի թէ Պ. Վէլչէֆ պաշտօն ունի Պառոն տը Հիրշի ներկայացուցչաց տրամադրութիւնն իմանալ փոխառութեան մը կնքման համար։

—Սոֆիայէն մարտ 1 թուականաւ հետեւեալը կը գրեն Ղալաթիոյ լրագրի մը.

«Պուլկարիոյ նախարարապետը բացորոշ հրաման ղրկեց բոլոր քաղաքապետաց որպէս զի տրոց գանձումներէ գոյացած գումարները Վառնա և Ռուսճուք ղրկեն զինուորական պատրաստութեանց գործածելու համար։ Գաւառական սնտուկները պարապ լինելով, Պ. Ստամպուլոֆ խնդրեց Ազգային Պանքայէն որ հարկ եղած դրամը փոխ տայ կառավարութեան, սակայն Պանքան յայտարարեց թէ այդպիսի փոխառութիւն մ'ընելու վիճակի մէջ չէ»։

—Սոֆիայէն հետեւեալ տեղեկութիւններն հաղորդուած են Վաքարէլ—Չարիպրոտի երկաթուղւոյ գծին շինութեան համար։ Տակաւին 17 քիլոմետր տեղ կայ շինուելիք. սակայն պուլկարական կրօշէֆ ընկերութիւնը դրամ չունենալով, շինութիւնք չեն յառաջանար։ Ընկերութիւնն իւր յոյսը կառավարութեան վրայ դրած է իւր յանձն առած շինութիւնն որոշեալ պայմանաժամին մէջ աւարտելու համար. բայց այս վերջինն ալ դեռ յունուար ամսոյ ծախսերը վճարած չէ։

ԲԷՇԻՐ ՊԷՅ

Վեհ. Սուլթանի մասնաւոր քարտուղար Բէշիր պէյ, որ հիւանդ է, սկսած է ապաքինիլ։ Բաց ի Զամպաքօ փաշայէ, Ն. Վսեմութիւնը կը խնամեն նաեւ Տօքթէօռ Խորասանճեան և Տօքթէօռ Փէշտիմալճեան էֆէնտիք։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Ի Պէրկամա կատարուած հնախուզութեանց առթիւ գերմանական կառավարութիւնն հետեւեալ պատուանշանները նուիրած է.

Բրոսիոյ Թագի պատուանշանին երրորդ աստիճանն՝ Զմիւռնիոյ հնութեանց պաշտօնեայ Տէմոսթէն Պալթաճի էֆէնտիի և նոյն պատուանշանի չորրորդ աստիճանը՝ Արքունի թանգարանի պաշտօնեաներէն Պէտրի ու Նիքօլաքի էֆէնտիներու և Այտընի կուսակալութեան թարգման Արմէնակ էֆէնտիի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Առեւտրական Լրագրէն քաղուած)

Որքան գարունը կը մերձենայ, այնքան կը վերակենդանանան հրապարակի առեւտրական վիճակի զարգացման յոյսերն։ Արդէն, տեղական արտադրութեան երկու նիւթեր՝ գազի խէժն ու ճէհրին, որք ամիսներէ ի վեր երեսի վրայ թողուած էին թէ՛ եղանակին պահանջմամբ և թէ՛ մեծաքանակ պատրաստ գտնուելուն պատճառաւ, տասն - հինգ օրէ ի վեր առեւտրոյ առարկայ եղած են։ Գործոց այս վերսկսումը նպաստաւոր ազդեցութիւն մ'ունեցած է գնոց վրայ որք օխա գլուխ մէկ ղրուշ բարձրացած են։ Երկու հազար օխա գազի խէժ, սպիտակ տեսակէն, վաճառեցան 23—23½ական ղրուշի և 3000 օխա, բնական կոչուած տեսակէն, վաճառեցան 19-21½ական ղրուշի։ Դալով ճէհրին, 350 պարկ Զօրումի ճէհրի վաճառեցաւ, օխան 5¼էն 6½ ղրուշի։ Կակուղ ցորենի գինը բիւէ գուլս 20 փարայի անկում մ'ունեցաւ եղանակին յառաջացման պատճառաւ։ Աֆիոնն անշարժ վիճակի մէջ է և չի կարծուիր որ մօտ ժամանակէն գործերը վերսկսին այդ ապրանքի վրայ։ Միակ գնող մը ներկայացած է, որ օգուտ քաղելու համար հրապարակի կացութենէն, ուզած է ընչին գնով գնել տասն սնտուկ Մալաթիոյ աֆիոն, ընտիր տեսակէ։ Սակայն կ'երեւի թէ դեռ ամեն յոյս կորած չլինելով թէ գործերը պիտի վերսկսին ո՛չ ոք կը ծախէ իւր ձեռք գտնուած աֆիոնը։

Թիֆթիկի հրապարակը կորսնցուց այն ոգեւորութիւնը որ կը նշմարուէր նախորդ եօթնեկին մէջ։ Հարիւր հակ միայն վաճառեցան օխան 13½էն 14½ ղրուշի։ Լոնտոնէն յիշատակութեան արժանի լուր մը չ'առնուեցաւ։

Լուբիան վերջնական գին մը չգտաւ տակաւին և հետզհետէ կը բարձրանայ, այդ բերոյ համար անսովոր եղող եղանակաւ մը որ զարմանք կը պատճառէ հրապարակի վրայ։ Այս բարձրացման միակ պատճառն է առաքմանց դադարումն։ Շաբթուս մէջ 400 պարկ միայն հասան, որ ընչին քանակութիւն մ'է, և ամենքն ալ վաճառեցան ուրիշ 400 պարկ լուբիաներու հետ որք նախորդ եօթնեկէն պատրաստ կը գտնուէին աստ։ Պատրաստ բերոյ պակասութեան շնորհիւ է որ Օտեսայէն բերած այլ լուբիաներու պարկը 2 ոսկիէն աւելի կը վաճառուի։

Խաշուէի գինը նախորդ շաբթուն մէկ ոսկւոյ անկում մը ունենալէ յետոյ, նոյն վիճակի մէջ կը մնայ այժմ։

— Մայրաքաղաքիս և շրջակայից [illegible] և [illegible] տուրքը, որ Քաղաքապետութեան կողմէ աճուրդի դրուած էր, երկու տարուան համար յանձնուեցաւ Ֆօսկոլօ Մանկօ ընկերութեան, ընդ երաշխաւորութեամբ Նէնի տեսն եւ Տիմիթրաքի էֆէնտիի, 3,430,000 ղրուշ փոխարէն։

—Փիլիպէէն կը գրեն թէ պուլկարական մաքսատունը այժմ 100էն կէս տուրք մը միայն կ'առնու Կ. Պոլսէն ղրկուած ապրանքներէն։

—Ղալաթիոյ Պորսայի ժողովոյն անդամոց ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ նախորդ շաբթուն, ընդ նախագահութեամբ Րէֆիգ պէյի, առեւտրական ընդհանուր տնօրէն Երկրագործական և Առեւտրական նախարարութեան եւ միանգամայն կայսերական գօմիսէր Պորսայի ժողովոյն մօտ։ Գաղտնի քուէարկութեամբ և քուէից մեծամասնութեամբ յիշեալ ժողովոյ անդամ ընտրուեցան, 1888 մարտ 1էն մինչեւ 1889 փետր. 28, այսինքն մէկ տարւոյ համար, Տեարք՝ Ն. Ֆօթիատէս, Ա. Դիանօ, Ա. Ֆառա, Պ. Մէրասեէտի, Գէորգ Քէթէճեան, Թ. Զիսի եւ Ժ. Վասիլիատիս։ Պորսայի ժողովն, իւր նորոգ ընտրութեամբ, ի նիստ պիտի գումարի այս օրերս նախագահ մը և երկու գանձապետ ընտրելու համար։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՄԱՔՐԻ ԳԻՒՂ

Մաքրի գիւղէն հետեւեալը կը հաղորդեն մեզ.

«Նախընթաց օր Զէյթինլիք կոչուած թաղին մէջ նորաշէն տան մը կոյուղին պեղելու ատեն՝ մէկ ու կէս մէթրօ խորութեամբ ամրակուռ եւ կամարապատ գերեզման մը կը գտնուի։ Ի ներկայութեան տեղւոյս գայմագամ պէյին եւ այլոց կափարիչն վերցուելով՝ կը գտնուին ոսկւոյ եւ ոսկեայ թելերու հետ խառն կոյտ մը ոսկերոտիք եւ երեք ոսկեպատ խաչեր։ Գերեզմանը շինուած է աղիւսով, կափարչին ներքեւ եղած աղիւսներն հին յունարէն արձանագրութիւններ կը կրեն, որք Բիւզանդեան կայսրութեան ժամանակամիջոցը յայտ կ'առնեն։ Ոսկերոտիքն եւ խաչերն Ցունաց եկեղեցին փոխադրեցան. իսկ ոսկին եւ ոսկեայ թելերն կառավարութեան կողմէ գրաւուեցան։ Ամեն օր արք եւ կանայք գուղագունդ կը դիմեն ի նոյն վայրն՝ ի տես այդ հնադարեան յիշատակարանին»։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Այն պատգամաւորութիւնն որ Յունաստանի թագաւորին կողմէ Վեհ. Սուլթանին նուիրեալ Ս. Փրկչի ականակուռ պատուանշանը պիտի բերէ, այսօր Աթէնքէ ճամբայ կ'ելնէ մայրաքաղաքս գալու համար։ Այդ պատգամաւորութիւն նոյնպէս այլ եւ այլ կարգի պատուանշաններ կը բերէ նուիրելու օսմանեան նախարարաց եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարց ոմանց։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Աւստրիական նամակատունը կը ծանուցանէ մեզ թէ Հունգարիոյ մէջ պատահած ողողմանց պատճառաւ Եւրոպական Սուրհանդակը չպիտի հասնի այսօր։

* * *

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Մուսուլի զինուորական հրամանատար անուանեցաւ տեղւոյն արքունի կալուածոց յանձնաժողովոյ անդամ Միրլիվա Ահմէտ փաշա։

—Երէկ Սէլանիկէն մայրաքաղաքս ժամանեց Սպարապետի Դրան ընդհանուր պիտոյից ճիւղին նորընտիր նախագահ Ֆերիք Հաճի Րաշիտ փաշա։

—Ֆրանսական դեսպան Մոնթէպէլլօ կոմսը նախընթաց օր Բ. Դուռ գնաց և տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին և Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։

—Հրամայուած է Այտընի կուսակալութեան՝ ամբողջացնել տեղւոյն նախնական թուրք վարժարանի շինութիւնն որ կիսաւարտ մնացած էր և միանգամայն ընել այն ղեղծումներն որք տեղի գտած են այդ շինութեան առթիւ։

—Զմիւռնիա-Այտընի երկաթուղւոյ տնօրէն Պ. Բիւրգէր մէկ քանի օրէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի։ Պ. Բիւրգէր հանրօգուտ շինութեանց նախարարութենէն արտօնութիւն խնդրած է այդ երկաթուղւոյ գիծը մինչեւ երկրին ներսերն երկարաձգել։ Կ'ըսուի թէ այս առաջարկ ընդունելով պայմանագիր մը կնքուէր և խնդիրը մատուցուեր է Վեհ. Սուլթանին։

—Գերմանական դեսպանատան առաջին թարգման Տր. Շըրէօտէր, որ Պէրութի գերմանական հիւպատոս անուանած լինելով իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ, մեկնելէ առաջ կայս. պալատ հրաւիրուեր և անդ՝ առաջին քարտուղար Սիւրէյա փաշայի միջոցաւ արժանացեր է մեծարանաց Վեհ. Սուլթանին որ Իմթիազ պատուանշանի ոսկի և արծաթ չքադրամները շնորհեր է նմա։

—Ամբողջ Թուրքիոյ մէջ տարին տասը միլիոն օխա ծխախոտ յառաջ կուգայ, որուն հինգ միլիոնը կսպառին ի Պոլիս եւ ի գաւառս, մէկ միլիոնն յԵւրոպա եւ մնացեալն ամբարանոցներու մէջ կը մնան։

—Ի բացակայութեան Նիմէթուլլահ էֆէնտիի, որ յատուկ պաշտօնով Նիկոմիդիա գնացած է, ամրաստանիչ ատենի նախագահութեան պաշտօնը փոխանորդաբար պիտի վարէ վերաքննիչ ատենի անդամներէն Թէվֆիք պէյ։

—Երէկ Վոսփորէն անցաւ ռուսական Մոսկուա անուն շոգենաւն որ Սեւ Ծովէն կուգար և Վլատիվոստոք կ'երթար։ Շոգենաւին մէջ կը գտնուէին Ռուսիոյ ծովային զինուորական բժիշկ Իզմիրնոֆ զօրավարն, երկու սպայք, տասն-վեց զինուորք և երկու [illegible] երկու հարիւր տասն-վեց ռուս գաղթականք։

—Բարձր Սպարապետը, տեղեկանալով որ այլ և այլ տեղեր զինուորականներ կողմէ ձերբակալեալ աւազակներ կամ ազատ կը թողուին եւ կամ կը յաջողին փախչիլ, ծանոյց ամեն կողմ որ մեծ ուշադրութիւն ընեն առ այդ և չարձակեն ձերբակալեալներն ու ենթարկեն զանոնք օրինական խիստ պատժոց նկատելով որ հակառակ պարագայի մէջ օրինազանց պաշտօնեայք խստիւ պիտի պատժուին։

—Իզմիրի Ռէֆօռմ լրագիրը կ'ըսէ թէ նախորդ շաբթուն յիշեալ նաւահանգիստն հասնող անգլ. [illegible] շոգենաւէն ելեր են եօթանասուն զբօսաշրջիկք որք մտադիր են այցելել Փոքր Ասիոյ գլխաւոր քաղաքները։

—Ճիտտայէն կը գրեն թէ տեղւոյն անգլիական հիւպատոս և «Իսթէրն Թէլէկրաֆ Քօմբէնիի» արեւելից տնօրէն Պ. Պիննէյ մեռեր է։

—Պուլկարիոյ դատական նախարար Պ. Ստոյլօֆ այսօր կը մեկնի մայրաքաղաքէս Սոֆիա վերադառնալու համար։

—Անցեալ հինգշաբթի գիշեր Զաթթալճաի բանտէն մէկ քանի բանտարկեալներ կը փախչին։ Ոստիկանութիւնն իմանալով անմիջապէս կը հալածէ զանոնք և կը յաջողի մէկ քանին ձերբակալել։

—Ոստիկանութեան նախարար Քեամիլ պէյ, որ անկողնոյ կը ծառայէ, բաւական ապաքինած լինելով, իւր պաշտօնի գլուխը պիտի անցնի ի մօտոյ։ Սակայն բժիշկները պատուիրած են Ն. Վսեմութեան մեծ զգուշութիւն ընել և քիչ աշխատիլ։

—Լորտ Սալզպըրիի կրտսեր որդին՝ Լորտ Էտուարտ Զըրչիլ շաբաթ օրը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս յԱնգլիա։ Մեծն Բրիտանիոյ Նախարարապետին որդին Կ. Պոլիս գտնուած միջոցին անգլ. դեսպանին հիւր եղած էր։

—Անցեալ գիշեր ի Ղալաթիա Մանուկ անուն բեռնակիր մը և Արիֆ անուն նաւաստւոյ մը միջեւ կռիւ ծագեցաւ։ Արիֆ դաշոյնով ծանրապէս վիրաւորեց զՄանուկ։ Վիրաւորողը խոյս տուաւ եւ վիրաւորեալն հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։

—Այս շաբաթ իրիկուն ի Ղալաթիա Գարա Իւզի պահականոցին առջեւ տասնհինգ տարեկան յոյն տղայ մը Թրամվէյի կառքի մը տակ մնաց և երկու ոտքերը մէկէն կտրուեցան։

—Երէկ Թաթավլայի կողմը երիտասարդ հայ ձկնավաճառ մը սպաննուեցաւ յոյնի մը ձեռամբ որ արբեալ վիճակի մէջ իւր կնոջ հետ կը կռուէր։ Երիտասարդը միջամտելով ուզած էր կռիւն հանդարտեցունել և խեղճը զոհ գնաց իւր ազնիւ շարժման։ Թաղումը կատարուեցաւ երէկ իրիկուն։ Ոճրագործը ձերբակալուած է։

—«Սօսիէթէ Օթօման» դրամատան տնօրէն Պ. Էսդաշ Էվլէնիքօս Աթէնքէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—Նախընթաց գիշեր ի պատիւ Սըր Տ. Ուոլֆի պարսկական դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթին ներկայ էին նաեւ Արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշա, աւստրիական և անգլիական դեսպանք, Օր. Հուայթ, հոլանտական դեսպանն եւ անգլ. դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնեայք։

TOUT A LA JOIE

ՔԱՏՐԻԼ

ՍՏԵՓԱՆ ԷՖԷՆՏԻ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆԻ

Ազգային ծանօթ երաժշտին սոյն նոր երգն, որուն Միացեալ ընկերութեանց պարահանդէսին մէջ ունեցած փայլուն յաջողութիւնն ամենուն մտաքին մէջ է դեռ, կը ծախուի Ժ. Ժ. Միւսիւ Պէլլօյիի վաճառատունը, Բերա, Մեծ փողոց, 311։

ԹԱՏՐՈՆ ԽԱՍԳԻՒՂԻ

Պ. Մնակեանի խումբը կը շարունակէ յաջող ներկայացումներ տալ Խասգիւղի Թատրոնին մէջ, որոյ տէրն, Ցակոբ էֆ. Գաբրիէլեան, գովելի հաստատամտութեամբ կը մաքառի Խասգիւղի Հայոց մեծ մասին անտարբերութեան դէմ։ Անհասկնալի երեւոյթ մ'է, մինչ որ Խասգիւղի Հրեայք Հայոցմէն աւելի գնահատող և քաջալերող են այս Թատրոնիս։ Ըմանք զայս կը վերագրեն հրէից բարեկեցութեան, և այլք՝ անոնց կրթութեան։ Բարեկեցութեան խնդիր չի կրնար լինել, սակայն, երբ Խասգիւղի Թատրոնը չորս-հինգ ժամու պատուաւոր ըստ մեծի մասին բարոյացուցիչ զուարճութիւն մը կ'ընծայէ 60 ղրուշէն մինչեւ 5 ղրուշի, որով ամեն վիճակէ հանդիսականներու դիւրամատչելի դարձած է։ Այս Թատրոնիս մէջ Հայք երկիցս «ազգային բարեգործական» ներկայացումներ տուին Թուրքերէն, որոց մին 12 ոսկի, միւսն ալ 10 ոսկի արտադրեց, մինչ Հրեայք իրենց լեզուաւ բարեգործական ներկայացում մը կը պատրաստեն նոյն Թատրոնին մէջ, և կ'ըսուի թէ այժմէն վաճառեր են տոմսակ մինչեւ [illegible] օսմ. ոսկւոյ։ Պ. Մնակեան որ սպաներէն չգիտէ, կը վարէ այս սպաներէն ներկայացման պատրաստութիւնները։

Շաբաթ գիշեր Պ. Մնակեանի խումբը ներկայացուց զԳԱՄԷԼԻԱԶԱՐԴ ՏԻԿԻՆ։ Տիկին Զապել արտառոց էր Մարկրիտ Կոթիէի դերին մէջ, և Պ. Սիսակ ճշմարտապէս ներկայացուց Տիւվալի դերը։ Պ. Մնակեան սովորականին չափ յաջող չէր Արման Տիւվալի երիտասարդական դերին մէջ։ Տիկին Սաթինիկ, որ զուարճախօսութեան և զաւեշտի մասնաւոր տաղանդ ունենալ կը թուի, ըստ սովորականին զուարճալի էր իբրեւ Բրիւտանս։ Այլ ընդհանրապէս պէտք է ըսենք Գամէլիազարդ Տիկինը աւելի յաջողութեամբ կրնար ներկայացուիլ։ Ցիշենք զՊարոն և զՏիկին Պիննէլճեան, որք նոր միացան Պ. Մնակեանի խմբին հետ, յաւուր պակաս մը կը լեցնեն, քանի որ երգիչ են. Զաւեշտին մէջ, (ՏԻԿԻՆՆ ԿԸ ՆՆՋԷ) Տիկին Պիննէլճեան, թէեւ քիչ մը չափազանցութեամբ, բայց գոհացուցիչ կերպիւ կատարեց առաջին դերը, Պ. Մոսթիճեանի և Պ. Չօպանեանի հետ։

Հինգշաբթի գիշեր պիտի ներկայացուի ՋԱՂԱՑՊԱՆԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, երգախառն եւ պարախառն, 5 արար, և ԹԵԼ ՄԸ ՄԱԶ, զաւեշտ մէկ արար։ Այս երեկոյթ պիտի տրուի յատկապէս ի նպաստ Թատրոնին տիրոջ՝ Ցակոբ էֆէնտիի, և կ'ակնկալուի արտասովոր չքեղութիւն մը տալ անոր։ Տարա՛կոյս չունինք թէ Խասգիւղի Հայք պարտաւորութիւն պիտի համարին այս առթիւ համակրանաց գործնական ցոյց մ'ընել այն անձին որուն կը պարտին ամեն տեսակէտով քաջալերանաց արժանի հաստատութիւն մը։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԲԵՐԱՅԻ

Վաղը գիշեր, երեքշաբթի, 8/20 մարտ, Բարեկենդանի խրախճանութեանց վերջաւորութիւնը պիտի լինի ի Նոր Թատրոն, դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէսով մը որ կը տրուի Ֆրանսական խումբին կողմէ ի նպաստ Օրիորդ Միռանի՝ ծանօթ երգչուհւոյն։ Այս պարահանդէս, որ միանգամայն կայծատօն մ'է, կը պարունակէ ճոխ ծրագիր մը լուսավառութեանց, ծաղկեմարտի եւ այլ կերպ կերպ զբօսանաց այնքան նոր որքան յանկուցիչ, որոց համար մեծամեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են։

Վաղը գիշերուան պարահանդէսն ամեն տեսակէտով պիտի գերազանցէ այն երկու համանման ցոյցահանդէսներն որք նախորդ և այս տարի տրուեցան արդէն ի Նոր Թատրոն և տակուին ջերմ ընդունելութիւն գտան։ Նոր Թատրոնի խումբն այս առթիւ իւր հրաժեշտը կուտայ Բերայի հասարակութեան։

Օր. Միռան՝ Պ. Քլօտիւսի այս տարուան խմբին անդրանիկ դերասանուհին՝ իրաւունք ունի հասարակութեան քաջալերանաց ակնկալելու, երբ մանաւանդ իրեն ի նպաստ կը տրուի հանդէս մը որ եզական գեղեցկութիւն մը և հրապոյր մը պիտի ունենայ իւր տեսակին մէջ։ Մուտից տոմսի գինն է կէս օսմ. ոսկի։ Օթեակք սովորական գին։

ԱԶԴ

Խնայողական գործակցական ընկերութիւնն յառաջիկայ եղանակին համար Փայտի և Ածուխի պէտք ունի։

Փայտը պարտի կտրուիլ, յանձնուիլ և տեղաւորուիլ բնակարանին մէջ, թէ մայրաքաղաքիս և թէ շրջակայից մէջ։

Առաջարկութիւնք կնքեալ պահարանաւ պարտին ուղղուիլ առ Նախագահն Խնայողական գործակցական ընկերութեան, յԻւր գրասենեակն, Հէզարէն փողոց, Ղալաթիա, մինչեւ առաւելն յառաջիկայ 5 մարտ։

1627 1—3

Դրամական մասը տե՛ս Գ. երես

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 16 մարտ.

Գ. Գառնօ, հայր Հանրապետութեան նախագահին և երիցագոյն անդամ Ծերակուտին, մեռաւ այսօր։

Զրոյց կը պտըտի թէ դիտաւորութիւն կայ քննիչ խորհրդոյ մը առջեւ դատի քաշել Պուլանժէ զօրավարն, զգաստացուցիչ պատժոյ մ՚ ենթարկելու համար (տանը մէջ արգիլեալ մնալու)

Բարիզ, 17 մարտ

Զօրավար Վառնէ ընդհանուր հրամանատար անուանեցաւ 13րդ զօրաբանակին փոխանակ Պուլանժէ զօրավարին, որ պաշտօնէն զրկուելով՝ զինուորական ծառայութենէ դադրած է։

Վիեննա, 17 մարտ

Պատերազմական գործոց նախարար կոմս Պիլանդ-Րէյդ հրաժարական տուաւ։

Հաւանական է որ իւր յաջորդը լինի Գ. ֆօն Պաուէր։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Լոնտոն 16 մարտ

Անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնք համաձայնած լինելով Սուէզի ջրանցքին պայմանագրոյն վրայ, խնդիրն ի մօտոյ պիտի հաղորդեն Բ. Դրան։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԵԴԵՍԻԱ, 10 Փետրուար

Գաւառիս կառավարիչ Վսեմ. Ճավիտ փաշա, որ իւր իշխանութեան ենթարկեալ գաւառակաց մէջ պաշտօնական պտոյտի մ՚ելած էր, ըստ յանձնարարութեան Հալէպի Վսեմ. Նահանգապետին, յատկապէս գնաց քննել եւ կարգադրել ինչ ինչ խնդիրներ, որք երեւան ելած էին Րում-Գալէի (Հռոմ-կլայ) փոխ կառավարչին ժողովականաց եւ ժողովրդեան միջեւ։ Ն. Վսեմութիւն Թուականէս քանի մ՚օր առաջ աստ՝ յիւր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։

—Մէկ երկու ամիս առաջ քաղաքիս Նախնական Դատարանաց վերակազմութեան ձեռնարկուելով, վերջնական վաւերացման համար ընտրական տեղեկագիրք Հալէպի Վսեմ. Նահանգապետին ղրկուեցան։ Բայց կատարուած ընտրական գործողութեանց դէմ բազմաց կողմէ դիտողութիւն և բողոք տեղալով, Վսեմ. Նահանգապետն՝ որ արդարասէր համբաւեալ անձ մ՚է, նոյն ընտրական գործողութիւնները բեկեալ նկատեց եւ նոր ընտրութեան հրահանգ տուաւ։ Այժմ գաւառակաց ընտրութիւնք ամբողջացած լինելով, ի մօտոյ պիտի ձեռնարկուի նաեւ քաղաքիս ոչ միայն Իրաւադատ եւ Եղեռնադատ ատեններու այլ եւ Վարչական (Իտարէ) ժողովոյ վերակազմութեան։ Այս առթիւ տեղւոյս զանազան կուսակցական ակումբք այժմէն մտօք զբաղ եւ մտահոգ կը թուին։

—Վերջին տարիներու մէջ տեղւոյս ազգ. մարմինը չարունակ զբաղեցնող կարեւոր խնդրոյ մը նկատմամբ, աւելորդ չենք համարիր գործոյն արդի վիճակին ծանուցման հետ՝ անոր սկզբնաւորութեան եւ այլ անցեալ պարագայից նկատմամբ ամփոփ տեղեկութիւն մ՚ընել։

Եդեսիոյ Հայք ի բաց առեալ յոյժ ցանցառ բացառութիւն մը կը բնակին քաղաքիս արեւմտեան բաժնին մէջ, որոյ պարսպամերձ մասն՝ Թըլֆըտըր անուանեալ եւ այլ յարակից բարձրադիր Թաղեր, անյիշատակ ժամանակէ ի վեր չունենալով հոսուն ջուր՝ անոնց բնակիչք ստիպուած են 25-40 մետր խորութիւն ունեցող եւ մեծ մասամբ անհամ ջուր պարունակող ջրհորներէ տառապալից աշխատութեամբ միշտ վեր առնուլ իրենց հանապազօրեայ պիտոյից անհրաժեշտ եղած ջուրն, մինչդեռ քաղաքի միւս Թաղերն, ոչ խորունկ ջրհորներէ զատ՝ հոսուն ջրոյ առատ բաժիններով օժտեալ, վերեւ ակնարկեալ Թաղերու անհամեմատ վիճակի մը մէջ են։

Թէ այս անջրդի Թաղեր ևս անցեալին մէջ ունեցած են իրենց հոսուն ջուր, կը հաստատուի երկրի տակէն մերթ ընդ մերթ գտնուած հին ջրուղիներու և այլ ապացոյցներու գոյութենէն։

Այս խնդիր, իբրեւ հազարաւորաց պատկանեալ մի կենսական պիտոյից խնդիրն, շատ կանուխէն ազգ. գործիչներու միտքն զբաղեցնել սկսած է։

Որպէս կը պատմուի, Թուականէս 18-19 տարիներ առաջ «Ջրոյ ընկերութիւն» յորջորջեալ Հոգաբարձութիւն մը լոկ նիւթական նպատակաւ կազմեալ՝ յաջողած է կարեւոր գումար մը հայթայթել։ Թէ և ի վերջոյ ժամանակին ինչ ինչ ձախող պարագաներ ինչպէս նաև քանի մը գործառնական սխալմունք, հանգանակեալ գումարին հետ նոյն Հոգաբարձութիւնն ալ անդամբ հոսանաց մատնած են, սակայն ջրոյ խնդիրը միշտ խնդիր մնացած է։

Բայց ուղիղն այն է որ նոյն խնդիրն պաշտօնապէս երեւան ելաւ 1879ին, յորում պապակեալ Թաղերու բնակիչք՝ Հալէպի նոյն ժամանակի Նահանգապետ Վսեմ. Ղալիպ փաշայի խնդիր մատուցանելով՝ իրենց Թաղերու համար բաժին խնդրեցին Բէհրէյ բռնած ջրէն, որ իւր առատութեամբ դիւրաւ կրնար լնուլ նաեւ նոյն անջրդի Թաղերու պէտքը։

Զերկարելու համար համառօտիւ յիշենք անցնինք Թէ նոյն խնդիր՝ ի նմին ժամանակի ի Հալէպ գտնուող կայսերական Քոմիսէր Վսեմ. Մազհար փաշայի և Վսեմ. Ց. Նուբեան էֆէնտիի ձեռներիցութեամբ գումարեալ վիճակային ժողովոյն յանձնըւած և արդարացի դատուած լինելուն, Կուսակալական Հրամանագիր մ՚ուղղեցաւ յանձնել քաղաքիս կառավարչութեան, յորում կ՚ազդարարուէր յիշատակեալ ջրէն տալ բաժին նոյն անջրդի Թաղերուն։

Բայց նոյն Հրամանագիր 3 տարի ընդփուշով ծածկուելէ յետոյ, երբ 1882ին ձեռնարկութիւն եղաւ գործադրել զայն, ազդեցիկ մասնաւորաց կողմէ յարուցեալ ընդդիմութեանց պատճառաւ, կրկին և իսպառ անգործադրելի լինելու դատապարտեցաւ։

Հետեւաբար վերջնական համոզումն գոյացած լինելով թէ հանդէպ յարուցեալ արգելքներու, ընդունելի է ա՛յս կամ այն ջրէն ծրի բաժին ակնկալել, 1886ին՝ քաղաքէս ժամ մ՚ հեռի արեւելեան հիւսիս հեռուն գտնուող Թասմա-Սէքի անուանեալ վայրին եղած ջուրը, անջրդի Թաղերու 12 բարեսէր բնակիչներէ կազմեալ ընկերութեան միջոցաւ 250 Փռանսական լիրայի գնուելով՝ ապա ազգ. սեպհականութեան վերածեցաւ, յորմէ յետոյ ազգ. իշխանութիւնը գործը պաշտօնապէս ստանձնեց, որոյ ի կատար ածման համար, մանաւանդ ներկայ անձուկ ժամանակիս մէջ Եդեսիոյ համար պատկառելի գումարի մ՚ 3000 լիրայի կը կարօտի։

Ծանուցեալ ջրավայրը՝ քաղաքէս 7000 կանգնոյ հեռաւորութիւն ունի։ Շինութեանց աշխատութիւնք սկսան 1886 Դեկտ. 14 ին։ Նոյն Թուականէն ցայսօր՝ 7000 կանգուն տարածութենէն 4,600 կանգուն տեղւոյ վրայ, այն է մինչ Պուլ-ըն-Պէլ բռնած վայրը՝ ջրուղիք շինուած են, որոց համար ծախսուած է 1500 լիրա։

Դեռ եւս շինուելիք մասերն են 1000 կանգուն Պուլ-ըն-Պէլէ մինչ Գարա-Գօյան գետն.

400 կանգուն յիշեալ գետէ մինչ քաղաքիս հիւսիսային պարիսպն.

1000 կանգուն քաղաքիս ներքնակողմն մինչ Ս. Աստուածածնի Մայր եկեղեցին։

Ընդ ամենն երկու հազար չորս հարիւր կանգնոյ տարածութիւն, որոյ շինութեան համար 1700 լիրա ծախք նախատեսուած է։

Ինչպէս ակներեւ է՝ սոյն մնացորդ մասին սահմանեալ ծախուց գումարը, ցարդ շինուած մասին՝ տեղւոյ տարածութեան և անոր ծախսուած գումարին բաղդատմամբ, նշանակելի առաւելութիւն մ՚ունի. ասոր ալ միակ պատճառն է շինուելիք ուղղոյն մէջ գտնուած Գարա-Գօյան գետն, որոյ վըրայէն կամուրջ ձգուելով՝ երկաթեայ խողովակաց միջոցաւ ջրուղին երկուստեք պիտի միացուի։

Սոյն կարեւոր ձեռնարկն, որոյ նախնական նպատակն է հազարաւոր պապակեալներու մի կենսական պիտոյքն—ջուր բաշխել, եւ այր յաջողութեան համար Գաւառիս Առաջնորդ Մխիթարեան Տ. Խորէն սրբազան ի սկզբանէ անտի անխոնջ կը ջանայ, ներկայ սերնդեան մարդասիրական գործոյ մշանջենաւոր կոթողը պիտի լինի դարուց ի դարս։

Ե. գոհութեամբ սրտի կը յիշենք թէ Եդեսարնակ ազգայինք լիովին հասկցած գործին առաքինական նշանակութիւնն, արհամարհելով դժուարութիւնն՝ որ կը ծագի տիրող ներկայ դրամական տագնապումն անձկութենէն, իրենց յօժարանուէր լումաներով կը ձգնին ի գլուխ հանել այդ մարդասիրական ձեռնարկ։

Գ. Կ. ՈՍԿԵՐՉԵԱՆ

ՀԱՐԱԶԱՏ ՀԱՅԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայր Այտընեանի Նոր քննական քերականութիւնը

Մենք, ինչպէս ամէն հին ազգերն, ունեցած ենք և ունինք երկու լեզու, հին և Նոր հայերէն։ Հինն այն է, որ մեր հեռաւոր Նախնիքն իրենց գրուածներովն աւանդեր են մեզ, և Նորն այն՝ զոր գործածեր է և կը գործածէ ժողովուրդը։ Մեր դպրութեան հիմնադիրները հիմն են դրած և կարգաւորած հին հայերէնը, մեր գրոց լեզուն, իսկ Նոր, արդի Հայերէնի յօրինողն և աւանդողն եղեր է և է ժողովուրդը։ Առաջինը մայր է և հիմն, երկրորդը ծնունդն և միակ գործածելին։ Տարակոյս չկայ, որ մենք արդի Հայերս, պէտք է գրենք արդի հայերէնով, մշակենք և զարգացնենք զայն, բայց մանաւանդ հաստատուն հիմանց վրայ դնենք, և այդ հաստատուն հիմը գտնելու համար հարկ չէ մեզ հեռանալ իսպառ գրաբարէն, որ իւր էութեամբը կենդանի է և կը մնայ միշտ մեր ժողովրդական բարբառին մէջ։ Հետեւաբար աշխարհաբար լեզուն իր արդի կազմակերպութեան մէջ, պիտի հետեւի իր գրաբար աղբիւրին, այն մասերու մէջ որոնք ժամանակի պահանջմանց համար արդէն հնացեալ չեն։ Աշխարհաբարը միշտ պէտք է որ պահէ իր ինքնուրոյնութիւնն և իր ժողովրդական նկարագիրը։ Բայց ընդունիլ օտարամուտ ձեւեր, որոնք կարող են մինչև իսկ խորթ համարուիլ հայ ականջներուն և զանց առնել գրաբարի և չարունակութեամբ ժողովրդական լեզուի մէջ պահուած բուն ազգային առութիւններն, ի հարկէ մեծապէս մեղադրելի է։ Այս կէտը միայն բաւական է ցոյց տալու համար թէ որչափ կարեւոր է հարազատ հայկաբանութեան ուսումնասիրելը։ Ոչ թէ միայն կարեւոր, այլ և պարտադիր է մանաւանդ մեր մատենագրողներուն եւ ուսուցիչներուն, որոնք արդի գրականութեան զարգացման և տարածման խնդրոյ մէջ առաջին դերը կը խաղան։ Ո՛րքան գրողներ, ո՛րքան դասատուներ ունինք, որոնք եթէ չասենք բոլորովին անտեղեակ, գէթ հարեւանցի միայն ծանօթ են հարազատ հայ լեզուի կազմութեանց։ Եւ եթէ այսօր մեր արեւմտեան աշխարհաբարը բազմադունի և միմեանց հակառակ ձեւոց ազդեցութեան ներքեւ տխուր քաոս (*) մի կը ներկայացնէ, պատճառն այն է, որ իւրաքանչիւրը մեզմէ, հայ հեղինակ կ՚երազէ ինքզինքն՝ առանց հայերէնի հիմնաւոր ուսումն անելու, և կ՚սկսի հընարել ըստ քմաց զանազան ձեւեր, որոնք ոչ թէ միայն հայ լեզուի ոգւոյն, այլ շատ անգամ ընդհանուր լեզուագիտական սկզբանց ալ հակառակ կը լինին։

Իրաց այս դրութեան մէջ, ընթերցողն անշուշտ կ՚ըմբռնէ թէ ինչ մեծ ծառայութիւն է մատուցեր մեզ մեր նշանաւոր լեզուագէտ բանասէրն, Արքեպիսկոպոս Այտընեան, յօրինելով Նոր քերականութիւն մը, որով կ՚աւանդէ մեզ հարազատ Հայկաբանութեան կանոնները, Մեսրոպեան լեզու կոչման ներքեւ։ Այս նշանաւոր գործի վրայ խօսելէ յառաջ, աւելորդ չենք համարիր նախ պարզել թէ ինչ կ՚ուզենք հասկցնել հարազատ հայկաբանութիւն և Մեսրոպեան լեզու անունով։

Հայերէն գրաբար լեզուն՝ անխախտ և անխառն չէ հասած մեզ։ Ե. դարէն յետոյ երբ անմռաց Մեծն Մեսրոպ և իւր աշակերտներն հիմնեցին մեր գրականութիւնը, դարերու ընթացքի մէջ, գրաբար լեզուի մէջ ևս կա՛մ գրըչագրաց սխալ ընդօրինակութեամբ, կա՛մ օտար լեզուաց միջոցաւ և կա՛մ գլխաւորապէս՝ յետագայ հեղինակաց՝ իրենց ժամանակի ռամկօրէն ազդեցութեան ներքեւ գտնուելովն՝ այնպիսի խառնուրդներ մտան, որ նա ևս կորուս իւր սկզբնական հարազատութիւնը։ Բազմաթիւ օտարամուտ ձեւեր և ոսկեդարին խորթ առութիւններ այնպէս տիրապետեցին՝ որ ոսկեղէն դպրութեան դիմակի տակ սկսան տարածուիլ գրաբարի ինքնահնար և աղաւաղեալ ձեւեր։ Ամենէն աւելի ըմբոստ՝ հարազատ այսինքն Մեսրոպեան հայկաբանութեան, գտնուեցաւ միջնադարեան գրաբարն. իսկ վերջին ժամանակաց գրաբարը խառնուրդ մի է Մեսրոպեան և միջնադարեան բարբառոց։

Հա՞րկ էր զտել այս խառնուրդն և վերադառնալ դէպ ի նախկինն, հարազատ ազգայինն։ Ահա հարց մի որ կը զբաղեցնէր մեր գրականութեան նըւիրուած անձինքն, իրաւամբ։ Հարցը նոր չէ, նա արդէն 50 տարուոյ կեանք ունի, բայց դեռ ևս չէ լուծուած, և մեծաւ մասամբ անյայտ է մնացած ընթերցող հասարակութեան։ Մեր հայագիտաց դասը՝ Մխիթարեան միաբանութիւնը՝ բաժնուած էր իւր կարծեաց մէջ։ Վիեննայի ճիւղը զայն կարեւոր, իսկ Վենետիկի վանքը՝ զայն անօգուտ կը համարէր։ Բայց Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութիւնը չվհատեցաւ գործի մեծութեան առջեւ և չը նայելով, որ միշտ հակառակութիւն կը կրէր այս մասին՝ Վենետիկի միաբանութենէն, նա անխոնջ աշխատեցաւ և յաջողեցաւ վերջապէս Նորոգել, վերստին երեւան հանել Մեծն Մեսրոպի հեղինակութիւնը կրող հարազատ հայկաբանութիւնը, Մեսրոպեան լեզու անուան ներքեւ։ Վիեննայի Մխիթարեան Հարք 1837էն ի վեր անընդհատ կը պարապէին այդ նշանաւոր հետազօտութեամբ՝ և այսօր նոցա Առաջնորդ Աբբայն կ՚աւանդէ մեզ այդ լեզուի կանոնները։ Մեսրոպեան լեզուն՝ անժխտելի գիւտն է յիշեալ միաբանութեան որ հայ բանասիրութեան առջեւ մեծ արդիւնք է շահած այդու։ Իսկ Վենետիկի մեծարոյ Մխիթարեանք որ իրենց հիմն արած, ընդունած և ցայսօր պաշտպանած են միջնադարեան դրութիւնը, խօսքով և գործով ընդդէմ ոգորեցան այդ ուղղութեան։ Բայց ինչ որ ալ ասեն և պնդեն յարգելի Վենետկեաններն, անկասկած ամեն հայ գրող և հայ ուսուցիչ, երբ կ՚ուսումնասիրէ Հ. Այտընեանի ի լոյս հանած դրութիւնն, իր քուէն կուտայ առաւել ի նպաստ Մեսրոպեան քան միջնադարեան բարբառի. այսպէս պէտք է վարուին բոլոր նոքա, որոնք հայերէն լեզուի կանոնաւոր զարգացմանն և ազգայնութեանը հետամուտ են։ «Մեսրոպեան Հայկաբանութեան արուեստն ունի իւր որոշիչ յատկութիւններն ու սեպհական վայելչութիւններն, որովք յաջորդ դարերու կարգ ըստ կարգէ խոնարհագոյն հայերէնէն կը զանազանի. և ոչ միայն բառերու և քերականական կերպերու՝ այլ նաև լեզուի պերճութեան մասին՝ Մեսրոպեան հայերէնն և անոր յաջորդող հայերէններն ունին իրենց սեպհականն իրարմէ որոշ ու տարբեր. բայց ընդհանրապէս աւելի բազմաթիւ են նոյն խոնարհագոյն լեզուին յատկութիւններն, այսինքն այն խոտան մասունքն՝ որ յընթացս ժամանակի հետզհետէ լեզուին մէջ մտած ու հասարակ եղած են։» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1887 սեպտեմբերի թիւն)։

Արդ, ինչպէս վերև յիշեցինք, 1837է ի վեր Վիեննայի Մխիթարեան դպրոցն կ՚ուսումնասիրէ յարատեւ բուն դասական հայերէնն, որոյ արդիւնքն է Մեսրոպեանց հարազատ բարբառի գիւտն և Հ. Այտընեան 1885ին հրատարակած է Նոր, գրեթէ քննական քերականութիւն մի, աշխարհաբար լեզուով, կ՚ենթադրուի, որոյ մէջ 1, Կ՚աւանդէ Մեսրոպեան լեզուի, այսինքն հարազատ հայկաբանութեան կանոնները, համեմատելով միջինդարեան աղաւաղութեանց հետ, 2, Կ՚ուղղէ բազմաթիւ սխալ ըմբռնումներ, որոնց վրայ դեռ եւս կասկած եղած չէր հայկաբանից մէջ, 3, Կը տապալէ բազմաթիւ քերականական դրութիւններ, որոնք ցայսօր իբրեւ հաւատոյ մասունք ընդունուած էին. 4, Այլեւայլ լեզուական խնդրոց լուծմունքը կուտայ, որոնք մինչեւ ցարդ անլոյծ էին մնացած և կամ որոնց մասին դեռ խնդիր յուզուած չէր. 5, Հայկական տառից հնչման և գրութեան մասին կը պաշտպանէ Մեսրոպեան ժամանակի ձեւն, որ ցայսօր գործածութեան մէջ է ի Ռուսահայս, ամենայն իրաւամբ ընդդէմ ճառելով արեւմտեան այսինքն Տաճկահայոց ներկայ դրութեան, և մանաւորապէս 6, Բազմարդիւն գիտական հեղինակը մեծ հմտութեամբ կը պարզէ յընթացս դարուց մեր մատենագրութեան մէջ գրաբար հայերէնի առած զանազան դիրքն և կրած յեղափոխութիւններն, (révolutions et réactions) սկսեալ ոսկեդարէն մինչև մեր ժամանակներն։ Այս կարեւոր հատուածի մէջ պարզուած է միանգամայն Մեսրոպեան լեզուի գիւտըն և գիւտոյն կրած ընդդիմութիւններն հակառակ դպրոցէն (Վենետիկի միաբանութենէ), սակայն զգուշաւոր հեղինակն հարկ է համարեր, ինչպէս կ՚երեւայ, քօղարկեալ ոճով պատմել այս վերջին մասը։

Հայր Այտընեան՝ որ միայն իրեն յատուկ խորին գիտողութեամբ և իր ընդարձակ բազմակողմանի ծանօթութեանց շնորհիւ, ինչպէս յայտնի է, ապացուցած է իւր ժամանակին թէ ժողովրդական գրականութիւնն — աշխարհաբար լեզուն ոչ թէ միայն գոյութիւն ունի, զոր ոմանք անգիտանալ կը ճըգնէին այն ժամանակ, այլ և ունի իր պատմութիւնն, իր գործունէութեան դարերն ու դարագլուխներն, ունի իր քերականութիւնն ու բառարանն, իր յատուկ գերն, և մանաւանդ իր անցեալն և ներկայն բով նաև իր ապառնի ապագան (տես. քնն. Քեր. արդի հայ լեզուի), այժմ ալ կ՚ապացուցանէ թէ այն գրաբարն, որ սովորական է ազգային գրագիտաց մեծամասնութեան և Վենետկոյ վեր. Հարց, չէ բուն, հարազատ ազգային գրաւորն և թէ պէտք է աշխատիլ զտել այժմեան խառնուրդն և գործածել յատկապէս զայն, որ մեզ աւանդուած է մեր գրականութեան հիմնադրէն, երջանկայիշատակ Մեսրոպէն։ Կարծեմ պարզ է այսքանն, հասկնալու համար թէ հայ բանասիրութեան համար ինչ արժէք ունի Վիեննայի Մխիթարեանց Աբբահօր այս գրական աշխատութիւնը։

Մեր սոյն տեսութիւնը լրացնելու համար չմոռանանք կարեւոր կէտ մի ևս նշանակել։ Հ. Այտընեան Վ.ի այս գործն հրատարակուած է ոչ որպէս նոր իմն, այլ իբր ընդարձակ Չամչեան քերականութիւն, որ մեր կարծեօք բոլորովին աւելորդ էր, և գուցէ ա՛յս է պատճառն, որ շատերը պատշաճաւոր ուշադրութիւն չեն դարձուցած սորա վրայ։ Ինչպէս յայտնի է Հ. Չամչեան վարդապետ, նոյնպէս Վիեննայի Մխիթարեաններէն, ասկից 60 տարի յառաջ հրատարակած է հայերէն գրաբառ լեզուի քերականութիւն մի, որու մէջ բացատրութիւնները գրուած են տաճկերէն լեզուով, տաճկախօս հայոց լաւագոյն ըմբռնելի լինելու համար։ Որովհետեւ այս ձեւ քերականութիւնը մեծ ընդունելութիւն է գըտած և քանի մի տպագրութեան արժանացած է, ուստի Հ. Այտընեան ևս իր գործոյն ուզելով աւելի ժողովրդականութիւն տալ և ընդհանրութեան մատչելի անել, պատշաճ է համարեր պահել Չամչեանի սկզբնական նիւթական ձեւերն և տաճկերէն բացատրութիւնները. բայց արդեամբ այս քերականութիւնը բոլորովին նոր գործ է, Չամչեանի քերականութեան բառապատիկ ընդարձակութիւնն ունի և շատ տեղ նորա աւանդածներուն բոլորովին հակառակը կը սովորեցնէ։ Գուցէ, ինչպէս ասինք, այդ Չամչեան հնացեալ անուան պատճառաւ, ցայսօր ոչ ոք մտադիր կ՚երեւի այս Նոր, նշանաւոր և ընդարձակ երկասիրութեան որ միանգամայն պէտք է մեծ հետաքրքրութիւն շարժէր, նոյն իսկ հրատարակութեան օրէն (1885)։

Հ. Այտընեանի այս քննական քերականութիւնն գրաբար հայերէնի՝ 1886 ին հրատարակուեցաւ նաեւ համառօտ ձեւով «ի պէտս ստորին դասու աշակերտաց» որ կը բովանդակէ 260 էջ և արժէ 1 ֆրանք, իսկ ընդարձակը 516 էջ և արժէ 2 ֆրանք։ Ինչպէս կը տեսնուի, գներն ալ համեմատաբար շատ ձեռնտու և ընդհանուրին մատչելի են։

Բաթում Կ. ՏԻՒՐԵԱՆ

(*) Այս առթիւ մենք ընթերցողի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Վիեննայի «Հանդէս Ամսօրեայ» օրագրի 1887 սեպտ. համարի մէջ հրատարակուած յօդուածի մի վրայ «Նորագոյն հայերէն լեզուն» վերնագրով, որի հեղինակն ամենայն իրաւամբ խիստ կերպով կը քննադատէ աշխարհաբարի ներկայ անհաստատ եւ անկարգութիւնը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա, 7 մարտ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

ամիս Լոնտոնի վրայ (պահանջի)		111	7/8
3 » » » (վճարելի)		111	1/2
» Բարիզի » (պահանջի)		22	62 1/2
» » » (վճարելի)		22	70

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

			[illegible]	
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Օ	Սէրի		15	24
Փօրսային գոցուելէն վերջը	»		15	24
Բերայի մէջ	»	Գ. Կ.	—	—
Առաւօտուն բացուելու	»	»	15	4
Բարձրագոյն գին	»	»	15	4
Նուազագոյն »	»	»	15	4
Կէս օրին	»	»	15	4

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ		37	7
Այս առաւօտ	Գ. Կ.	34	31
Կէս օր	»	34	31

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն 1858) » 1862)	Ա	Սէրի	Գ. Կ.	22	20
» 1860) » 1863) » 1872)	Բ	»	«	13	35
» 1865) » 1869) » 1873)	Գ.	»	» Գ.	15	4

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լ.	4	13
Քրէտի Ժէնէրալ	Օսմ. »	6	33
Պանք տը Գօնս	» »	6	33
Սօս. Շանժ է վալէօր	» »	4	15
Թրամուէյ	» »	—	—
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.	37	7/8
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	—	
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի	»	131	

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100	
0 Ֆրանքնոց	»	88	15
Անգլիական ոսկի	»	111	16
Բօլ իմփէրիալ	»	91	10
Քրիմից	»	51	15
Ռուսական թղթադրամ	»	10	72
» արծաթ	»	76	30
Ֆիօրին	»	—	—
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108	12
Վերնոց	»	103	35
Հինգնոց	»	103	35
Մէթալիք	»	102	30
Թասֆիէ	»	15	20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 17 մարտ ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	101	13/16
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուելու	13	9/16
» » » գոցուելու Գ. Կ.	13	9/16
» » » Ա.	23	
» » » Բ.	13	7/8
» » » Գ.	13	3/8
Օթօման 1871	76	1/2
Փոխառութիւն 1877	89	3/4
Պանք Օթօման	9	7/8
Ռուսական փոխառ. 1873	91	3/4
Եգիպտական միացեալ (ունիֆիէ)	76	7/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	103	1/2
Տայրա Սանիէ	74	
Տօմանիալ (փոխառ. Րօթշիլտ)	99	3/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4 %	—	—
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25	462

Վիեննա, 17 մարտ ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126	90
Օսմանեան երկաթուղի	18	20

Բարիզ, 17 մարտ ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	106	85
» » 3 %	82	
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ. բացուելու	13	75
» » » գոցուելու	13	75
» » » Բ.	14	
» » » Գ.	13	60
Օսմանեան երկաթուղի	35	50
» Բէժիի բաժնեթուղթք	—	—
Պանք Օթօման	500	
Քրէտի Լիոնէ	580	
» Ֆօնսիէ	1382	50
Բանքետամ Լիոնի	1270	
Սուէզի ջրանցք	2133	75
Ռուսական 5 % 1877 ի	99	1/4
Իտալական Ռանթ	94	57 1/2
Սպանիական (արտաքին)	68	
Եգիպտական միացեալ	389	37 1/2
Բրիօրիթէ Թիւրք	—	—
5 % Հելլենական	355	
Չէք Լոնտրայի վրայ	25	29

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 17 մարտ ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	—	—
Օսմանեան քօնսօլիտէ	գործ չկայ	
Եգիպտական	388	37 1/2

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԸՆԿ. Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Վարչական խորհրդոյ որոշմամբ և Կազմական կանոնագրին 32, 33 և 40 յօդուածոց համաձայն, բաժնետէրաց սովորական ընդհանուր ժողովն ի նիստ հրաւիրեալ է չորեքշաբթի 16/28 մարտ, ժամ 2ին, ի կեդրոնատեղին ընկերութեան, Սամթճըլար խան, Բէրչէմպէ Բազար։

Տասը բաժին ունեցող բաժնետէրք որք կը փափաքին ներկայ գտնուիլ այս ժողովոյն, պարտին գումարումէն տասն օր առաջ իրենց բաժնեթուղթերը թողուլ ի կեդրոնատեղին ընկերութեան, և օտար երկրաց մէջ՝ Պ. Պ. Ժ. Քամոնտոյի և ընկ. քով, 31, Լաֆայէտ փողոց (37րդ յօդուած Կազմական Կանոնագրի)։

Օրակարգն որուն վրայ ժողովն հրաւիրուած է ի խորհրդակցութիւն, հետեւեալն է։

1. 1887 դեկտեմբեր 31 ին փակուած հաշիւներն, հաշուեկշիռներն եւ ցուցակներն ընդունիլ։

1. Առաջարկ վարչական Խորհրդոյ՝ «Նիւթեղինաց պահպանման դրամագլխոյ» հաշւոյն անցընելու շահուց մնացորդն, 1887 տարեշրջանին յատկացեալ բաժնեթղթոց ջնջման համար հարկ եղած գումարը մէջէն հանելէ յետոյ։

3. Երկու Նոր անդամներ ընտրել Վարչական խորհրդոյ երկու անդամոց տեղ որք կը հրաժարին Կազմական Կանոնագրի 18 և 21 յօդուածոց համաձայն։

1287 ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՍԻՊՈԼՏ

Գերմանացի բժիշկ, մանկաբարձ և վիրաբոյժ տիկինն, որ իւր ուսումն աւարտած է ի Զուիցերիա և տասն և մէկ տարիէ ի վեր մասնաւորաբար կանանց և տղայոց հիւանդութեամբ կ՚զբաղի, ամեն օր հիւանդ կ՚ընդունի, ժամ 2 էն 4 ; ի Բերա, Դիւնէլի հրապարակ, Ջիւմպիւլ փողոց, Թիւ 2։

1554 6—12

ՏՕՔԹԻՕՐ ՀԻՒՍՄԱՆ

Վկայեալ Պերլինի բժշկական համալսարանէն։

Ամեն օր կէս օրէն յետոյ եւրոպական ժամը 1 էն 3 հիւանդ կը դարմանէ իւր բնակարանին մէջ ի Բերա Գումպարաճը Եօգուշու Թիւ 70։

1559 5—25

ՏՕՔԹԻՕՐ ՋՕՀՐԱՊ

Բժիշկ Շիշլիի գաղղիական Լա-Բէ հիւանդանոցին, վաղեմի ներքին բժիշկ Լիօնի եւ Սէնդ Էդիէնի հիւանդանոցաց (ի Գաղղիա), Թղթակից անդամ Լիօնի բժշկական ազգային ընկերութեան, մասնագէտ Ականջի, Կոկորդի եւ Քթի հիւանդութիւններու եւ ելեկտրական դարմանոց, այցելութիւնք կ՚ընդունի առաւօտներն (ժամ 10 էն 1) իւր տունն որ ի Մեծ փողոց Բանկալթիի Թիւ 75, կէս օրէն վերջ ի Ստամպօլ Պահճէ գաբու Մէրհամէթճեան դեղարանն 18։

1518 13—40

ՄԻ ԳՆԷՔ

ՁԵՐ ՀԱՆԴԵՐՁՆԵՐՆ

Առանց նախապէս այցելելու

Օ ԳՐՈՒԱՍԱՆ

AU CROISSANT

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

94, Եիւքսէք Գալտըրըմ, 94,

Վոյվոտայի դիմաց։

ԱՆՀՈՒՆ ՄԹԵՐՔ

ՀԱՆԴԵՐՁՆԵՐՈՒ

ԲԱԼԴՕ, ԲԱՆԴԱԼՕՆ, ԲԱՌՏԸՍԻՒ

արանց, երիտասարդաց և տղայոց համար։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՁԳԵՍՏՆԵՐՈՒ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

Ըստանի սեւ չուխայէ, 45 Ֆրանքէն սկսեալ.

ՌԸՏԻՆԿՕԹ, ԲԱՆԴԱԼՕՆ, ԺԻԼԷ

Ռուպէի սեւ չուխայէ, 45 Ֆրանքէն սկսեալ.

ԺԱՔԷԹ, ԲԱՆԴԱԼՕՆ, ԺԻԼԷ

Ռուպէի սեւ չուխայէ, 45 Ֆրանքէն սկսեալ.

ԱՀԱԳԻՆ ՄԹԵՐՔ

ԿԱՆԱՆՑ ՄԱՆԴՕՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԺԱՔԷԹ, ՎԻՋԻԹ

մետաքսէ,

ԲԸԼԻՒՇ ԵՒ ՕԴՕՄԱՆ

13 Ֆրանքէն մինչեւ 5 օսմ. ոսկի։

1506

ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ ՀԱՐՑՈՒՑԷՔ

Ս. ԺՈՐԺԻ ՌՈՄԸ

ՃԱՇԱԿԵՑԷՔ ԵՒ ԲԱՂԴԱՏԵՑԷՔ

698

ԻԼԱՆ

ՇԷՀԻՐ ԷՄԱՆԷԹԻ

Բէազըրխանէ սու մաքինալարը իչիւն ալընաճագ պին սէքիզ Թօն մատէն քէօմիւրիւնին պէհէր Թօնը ինտէլ մինագասա իւրմի սէքիզ պուչուք չիլինտէ Թալիպի իւզերինտէ օլուպ մարթըն օն իքինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, Թէնզիլէ իւէ Թալիպ օլանլարըն Շէհր Էմանէթի մէճլիսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

3 մարթ 304 1477

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Հայվանաթը միրիյէ իտարէսի իչիւն միւպայեա օլունաճագ օլան օթուզ պին ճէտիտ գանթար սամանըն իշպու մարտը ռումինին տօգուզընճը չարշէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկի վէ իրթէսի կիւնիւ տախի Թէգարիւր իտէճէք Ֆիյաթլընտան խիւզտէ պէշ Թէնզիլի գապուլ օլունաճագը ճիհէթլէ իթասընա Թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

5 մարթ 1304 1579

Նօ. 5 1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ Թահնիյէ իտարէսի իչիւն եիրմի պին քիլը ճէտիտ պուղտայ վէ չաիր անպարը իչիւն տէօրթ միլիոն սէքիզ եիւզ պին քիլօ արփա միւպայեա օլունաճաղընտան վէ իշպու մարտը ռումինին տօգուզընճը չարշէնպիհ կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն վէ իրթէսի կիւնի տախի Թէքարիւր իտէճէք ֆիյաթլարընտան խիւզտէ պէշ Թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընտան իթայա Թալիպ օլանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ուժումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

3 մարտ 1888

1598 3—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ.

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գամիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՄԻ'ԳՆԷՔ

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ
ԱՌԱՆՑ ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՅՑԵԼԵԼՈՒ

ՍԻՆԿԷՐ

Ամերիկեան գործարանի մթերանոցներն
Ի ՂԱԼԱԹԻԱ, Եւրոպէ Գալտըրըմ,
120
Քարաքէօյի աղբիւրին դէմ.
Ի ԲԵՐԱ, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.
Ի ՊՈԼԻՍ, Մահմուտ փաշա, 90

Ուրիշ ամէն տեղ՝ «Սինկէրի» կարի մեքենային «կեղծերը» միայն պիտի գտնէք։

Վ. ՃԱՐՄԱՆ ԳԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
([illegible]) 1135

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑՈՒՑԷՔ

ԲՈՒՏՕՆԱ (Գօրսիքա), Բնական հանքաջուր երկաթային, թթուային, կազային, ամենազգու դարման ընդդէմ արեան տկարութեան, գեղնութեան, տենդի, ստամոքսի ցաւերու, և արեան նուազութենէն յառաջ եկած ամէն հիւանդութեանց ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲՈԼՈՐ ՋՈՒՐԵՐԷՆ ԳԵՐԱԶԱՆՑ։

Հանքին տէրն է Ֆ. Մոլինարի, 2, Պօվօ փողոց; Մարսիլիա։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործակալք են ԳԱՌԱՎԻԱ և ԲԵՌՏԻՔԻԴԻ, Աստա խան, 4, Մաքսի փողոց, Ղալաթիա։

Կը ծախուի գլխաւոր դեղարանաց մէջ։
821

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
[illegible] Լիվերբուլ
և [illegible]

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն
Ալճէրիան	2500	Ֆավոնեան	3700
[illegible]	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլորեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպերեան	3500
[illegible]	3700	[illegible]	5500
[illegible]	6000	[illegible]	5500
[illegible]	6000	Լեսպեան	2200
[illegible]	800	[illegible]	2500
[illegible]	2000	[illegible]	800
[illegible]	700	Օլիմբոս	700
[illegible]	3700	[illegible]	3800
[illegible]	3700	Վենեթեան	6800
[illegible]	3700	[illegible]	6800

Անդրատլանտեան շոգենաւը, նաւապետ [illegible], Լիվերբուլէն ընդհանուր վաճառքով աստ [illegible]։

Ապրանքներու համար [illegible]

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ **ԷՑՈՒԱՐՏ ԼԱՅՈՆԹԷՆ**
Գործակալ
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

[illegible]
1598

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ և [illegible]

Սամսոն, Տրապիզոն և Բաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է [illegible] որ մարտ 7ին Մարսիլիայէն և մարտ 14 ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Միքէլի որ պիտի մեկնի մարտ 19ին։

Ուղեւորաց [illegible]

Նաւալցքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ՔԻՆԻՈԹԷ ԸՂՊՕՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ
Մումհանէ փողոց, Թիւ 14
1606

ԻԹԷ ԿԸ ՀԱԶԱՔ

ԱՌԷՔ ՄԻԱՅՆ

PASTILLES GÉRAUDEL MARQUE DÉPOSÉE

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԴԻՒՅԼՆԵՐՆ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԱՑՈՂԱՆՈՎ ՀԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

Որք ծծուելով եւ ուտուելով կը ներգործեն ընդդէմ Հարբուխի, Պրօնշիդի, Դումի, Շնչարգելութեան, Ձայնի կերկերման, Խուլհազի եւլն։ Ամեն բժիշկք կը յանձնարարեն ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԴԻՒՅԼՆԵՐՈՒ գործածութիւնն եւ կ'արգելուն գործածել խայծղանի այլեւայլ շաքարահատերէն։

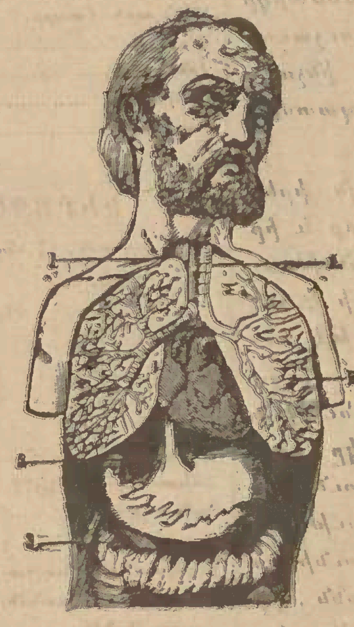

ԱՆՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆՔ

Խայծղանի շաքարահատերու—

1. ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆ, ուսկից կ'իջնեն խայծղանի կարծր և անլուծելի զանգուածն առ ի ներս որք բերնին մէջ չլուծուելով կ'երթան ստամոքս կ'իյնան, ուսկից դոյզն ինչ խայծղան հազ. բուժելու չծառայելով խոցումն ալ որոշ առնելով.

2. ԽՈՂՈՎԱԿՆԻՆ ՄԷՋ Լ'Ն խայծղանի հատիկները կը մնան առանձին մէջ և զայն կը մնան, առելով շարժելով և ժելաջինի հիւլէներով, յառաջ կը բերէն առաւել ու անհանգստութիւններ.

3. ԱՂԻՔՆԵՐՈՒՆ մէջ կը շարունակուին այս հատիկներուն պատճառած անհանգստութիւնք և յառաջ կը բերէն Բորբոքում, Վէրք, Խիթ եւլն. իրենց պարունակած ափիոնի, մորֆինի եւայլն պատճառաւ.

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՔ

Ժէրօտէլի բասդիլներու—

Ա. ՇՆՉԱՓՈՂԵրուն մէջ ժէրօտէլի բասդիլներու գոլորշիները մեծապէս կը ներգործեն իրենց առողջարար և հակաթոյն յատկութեամբ, քանի որ կը ծծուին ու կը ծծեն։

Բ. ԹՈՔԵՐՈՒՆ մէջ ևս մի ծծուելութեան կը հասնին ժէրօտէլի բասդիլներու գոլորշիներն և բնականաբար տարածուելով անմիջապէս ի գործ կը դնեն իրենց փրկարար ազդեցութիւնք։

(Բարիզի բժշկական ամենէն կարեւոր թերթն, կազէթ տէօբիթօ, այսպէս կը խօսի բասդիլներուն վրայ. «Պ. Ժէրօտէլ պարզ միջոց մը գտած է խայծղանը մտցնելու համար շնչափողերու ամենէն նուրբ թելերուն մէջ, առանց պարունակելու վնասակար նիւթեր։ Այս պայմաններով, խայծղանին ազդեցութիւնն այնքան արագ է որ քանի մը բասդիլներ կը բաւեն հազը դադրեցնելու»)

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԴԻՒՅԼՆԵՐԸ անհրաժեշտ են ամէն անոնց որք ձայներնին կը յոգնեցնեն, որմէ օդի մէջ կ'աշխատին կամ իրենց արհեստին պատճառաւ ստիպուած են գրգռիչ գոլորշիներ կամ փոշիներ ծծել, ինչպէս Գործաւորք, Ջաղացպանք, Կառավարք, Երգիչք, Դերասանք, Ատենաբանք, Քարոզիչք, Փաստաբանք, Ուսուցիչք, Դասախօսք, երկաթուղեաց Պաշտօնեայք եւ եւ.

Տարին 100,000է աւելի մարդիկ կը բժշկուին այս Բասդիլներով եւ Պ. Ժէրօտէլ 40,000է աւելի շնորհակալեաց նամակ ունի.

Ժէրօտէլի Բասդիլներն են խայծղանի միակ բասդիլներն որք վարձատրուած են Փարիզու 1878 ի Տիեզերական ցուցահանդէսին կողմէ, նախարարական որոշմամբ և ըստ խորհրդոյ Առողջապահական խորհրդոյ՝ փորձերու ենթարկուած են, և Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ են կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան բժշկական խորհրդոյ։

Ուղղակի տուփ կը զրկուի 72 Բասդիլ, [illegible] — [illegible]

Ա. ԺԷՐՕՏԷԼ, դեղագործ ի Սէն-Մէնէուլ, (Ֆրանսա)

Կ. Պոլիս Պօն Մարշէ. Դեղագործական Մթերանոցն, Ն. և Ժ. Քանըլուք եղբարք, Թիմոն, Նեաէլօս, Թէօտորիտէս, Վ. Ենեան Քասապեան, Տ. Մ. Մէսիքի, Ա. Գասդորիաստես, Նեաէլօս, և Ընկ.—Իզմիր Մ. Քանըլուք—Իսկէնտերուն (Սուրիա). Ա. Պոլսեան 1382

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԴԱՈՒԼԸՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԷՐԿԻ

Ղալաթիա Պէօյիւք Միլլէթ խան, միջազգային Թղթատարատան վրայի յարկը

Սոյն վաճառատան մէջ խիստ աժան գներով կը վաճառուին ամէն տեսակ ճերմակեղէնք, կանանց համար կրկնոցներ, աղայոց համար հագուստներ, կէս հրէշակաւորներ, քօսէններ, օթոցի համար ճերմակեղէնք, բանուածքներ, բազմատեսակ գուլպաներ, թաշկինակներ և այլ այս տեսակ ապրանքներ։

Այս ապրանքներ, որոց ամենքն ալ լաւ տեսակէ են, կը վաճառուին թէ՛ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ։

Այս ապրանքներ կը պատրաստուին Վիէննայի և Պերլինի յատուկ գործարանաց մէջ. նոյնպէս Անգլիայէն, Իտալիէն և եւրոպական ուրիշ երկիրներէ ևս ապրանքներ կը բերուին։

Գաւառներէ եղած յանձնաբարութիւնք կը կատարուին եթէ փոխարէնը փոխանակագրով և կամ թղթատարական դրոշմով զրկուի։

Չը հաւնուած ապրանքները ետ կ'առնուին և ասոնք ետ կը տրուի զեղչելով փոխադրութեան ծախքը։ 1180

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ՏՕՅՉԸՐ ԼՕՅՏ"

Ի ՊԷՌԼԻՆ

Շահաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ապրանք, դրամածրարք եւայլն, շոգենաւով եւ առագաստանաւով ուղարկուած։

Ընդհանուր գործակալ Կ. Պոլսոյ
ՏԻՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ
Թիւ 1 Հավուզլու խան, Պոլիս
791

BIÈRE, BIRRA, BIER

1887 սեպտեմբեր 31 ին վերջացուցած լինելով իմ պայմանագիրս Պրած Ֆր. Տրայնէր և Սօնէ գարեջրի գործարանին հետ, 1888 յունվար 1էն սկսեալ Կ. Պոլսոյ հրապարակին եւ շրջակայից համար ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ անուանուեցայ։

Bruder Reininghaus Graz-Steinfeld

ԳԱՐԵՋՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ

Այսուհետև, լաւ առաջնոյն իմ մթերանոցներս կը պիտի լինին Ստէնֆիլտի գերազանց եւ ճշմարիտ գարեջրով, թէ՛ շիշով եւ թէ՛ տակառով, որ հանրաւոր գարեջրերնէն է։

Արդարեւ։ Աւստրի-Հունգարիոյ գարեջրի գործարանաց մէջ Պ. Պ. Րէյնինկհաուզ եղբարք են առաջին կարգը բռնողներ։ Ստէնֆիլտ գարեջուրն անցեալ տարի, արտածման ամենէն բարձր թիւն ունեցած է 45950 հեկտոլիտրով, գերազանցելով բոլոր մրցակիցներն ամէն տեսակէտով։

ՄՕՐԻՉԻՕ ՖՐԱՆԿԻ

Գլխաւոր ՝ Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, Վիզալիս խան,
Մթերանոց Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, Եւրիկ խանի կից.
Մասնաճիւղ Ս. Տ. Ալտոզարի, եւ Պ. Պ. Ֆոլլի քով, Ղալաթիա.
Հրապարակին վրայ գործակալ Պ. Ա. Տոլէնճիօ.
1512 22—25

PILULES DE CATRAMINA BERTELLI
A. BERTELLI E C.ⁱᵃ MILANO MARCA DI FABBRICA
A. Bertelli e C.

ԳԱԴՐԱՄԻՆԱՅԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Այս դեղը կը ներկայէ այս վերջին տարիներու բժշկութեան մէջ եղած մեծագոյն գիւտը։

Տօքթօր Ա. ՊԷՐԴԷԼԼԻ Նորվեճիոյ մաքուր խայծղանէն հանած է մասնաւոր բաղադրութիւն մը, զոր Գադրամինա կոչած է։ Այս բաղադրութեամբ պատրաստուած դեղահատներն ապահովապէս կը բժշկեն քիչ ժամանակուան մէջ շնչափողի բոլոր հիւանդութիւնները, ինչպէս՝

ՀԱԶ, ԽՈՒԶԱԿԱՏԱՐ, ՊՐՈՆՇԻԴ, ԹՈՔԱՑԱՒ, ՀԱՐԲՈՒԽ, ՇՆՉԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ և [illegible] ԹՈՔԱՑ։

Շատ դիւրաւ կը գործածուին եւ անուշ համ մ'ունին։ Տղաքներն անգամ դիւրաւ կը գործածեն զայնս և անոնց վրայ արտասովոր կերպով կը ներգործեն։ Մասնագիտութիւնք կը գովաբանեն։ Բոլոր բժիշկք ջերմապէս կը յանձնարարեն զայնս եւ [illegible] Մէտըսին, [illegible], [illegible] Մէտիչինա [illegible] (Նափոլի) գովեստիք խօսած են նոցա վրայ։ ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ բժիշկ ՍԱԼԻՈՆԷ անպայման առելի դարման կը համարէ այս դեղահատներն ՚եւ Բավիայի համալսարանէն Բ'ՈՖ. ԼՈՆԿԻ կ'ըսէ թէ անմխտելի ազդեցութիւն մ'ունին։

Նաեւ ապահովապէս կը բուժեն միզանցքի եւ աղեաց բորբոքումները։

Բոլոր աշխարհի մէջ արտօնեալ են։

Ի Կ. Պոլիս ընդհանուր կեդրոնատեղին է Պ. Ժոզէֆ Պոզզինի, Եօրկանճըլար փողոց, 89, Ղալաթիա. կը գտնուի նաեւ հետեւեալ դեղավաճառաց քով, Ժ. Սէքեան, Պ. Անտոնովիչ, Բ. Արքրի (Վէֆիդս), Գանզուք եղբարք, Ս. Գասդորիաստես, Ֆ. Գօնտրի, Գայրի, Քիւչիւքեան եղբարք, Ա. Լէֆորի, Մարանի եւ Սէրկիաուիս (Մառնիքօ), Ս. Սօֆրոնիատիս, Ֆ. Ռոկկանի, Լ. Վարթալիզի, Ժ. Պանկ, Խամ. Գորզուտա, Ժորժ Զէերի, Հէնրի Օզգոնի։

Պահանջել գործարանին վերոյիշեալ նշանը եւ ստորագրութիւնը։

Տուփին գինն է $12\frac{1}{2}$ ղրուշ։ 1244

«Գադրամինա Պէրդէլլիի դեղահատները շատ լաւ արդիւնքներ տուած ինծ շնչափողի հիւանդութեանց, ինչպէս եւ թոքային հարբուխներու դարմանման մէջ. շատ ազդեցիկ լինելէ զատ, սոյն դեղահատներ անոյշ եւ անուշաբոյր համ մ'ունին։»

ՏՐ. ԽՈՀԱՆ ՄԱԼԼԻ
Բժշկապետ Աւստրօ-Մաճառ հիւանդանոցին

«... Ժամանակէ մը ի վեր կը գործածեմ այս Գադրամինա Պէրդէլլիի դեղահատներն, եւ անոնց մեծ ազդեցութիւնը հաստատած եմ թոքային հարբուխներու մէջ։ Միզանցքին բորբոքմանց եւ պարբերական սերմնաթափութեանց մէջ, շատ լաւ արդիւնքներ տուած են ինծ ...»

ՏՐ. Ա. ՄՈՐԴՄԱՆ
Կ. Պոլիս, 20 Յունվար 88 Գարթոյ փողոց, 3, Բերա

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

[illegible], Կ. Պոլսոյ և Օտեսայ

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն
[illegible]	2,000	[illegible]	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արգօ	1,300	[illegible]	2,500
[illegible]	3,500	Միլօ	2,000
[illegible]	2,200	Նէրօ	2,000
[illegible]	2,000	Օթէլլօ	5,000
[illegible]	2,600	Օրլանտօ	3,000
[illegible]	2,500	Օթրանթօ	4,500
[illegible]	2,100	[illegible]	2,000
[illegible]	2,000	[illegible]	1,200
[illegible]	2,700	[illegible]	3,200
[illegible]	2,500	[illegible]	1,700
[illegible]	1,800	[illegible]	2,800
[illegible]	2,600	[illegible]	1,400
[illegible]	2,600	[illegible]	3,200
[illegible]	800	[illegible]	3,000
[illegible]	1,700	[illegible]	5,500
[illegible]	1,600	[illegible]	3,500
[illegible]	3,500	[illegible]	1,000
[illegible]	2,200	[illegible]	2,000
[illegible]	1,800	[illegible]	2,000
[illegible]	1,200	[illegible]	4,300
[illegible]		[illegible]	1,200
[illegible]	2,000	[illegible]	3,000
[illegible]	3,000	[illegible]	1,300
[illegible]	1,200	[illegible]	2,800
[illegible]	2,300	[illegible]	3,650
[illegible]	2,300	[illegible]	[illegible]
[illegible]	2,200	[illegible]	3,000
[illegible]	2,000	[illegible]	[illegible]

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ [illegible], ընդհանուր վաճառքով Հըլէն, եւ Անվէրսէն աստ հասած պարպած և Օտեսա ուղեւորած է։

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Տէնիսըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն աստ կ'սպասուի ամսոյս 18ին։

[illegible]

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
Յ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՌՈՒՑՕ
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա
1601

ՄՈՐ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ և [illegible]

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն
[illegible]	4200	[illegible]	300
[illegible]	4000	[illegible]	300
[illegible]	4000	[illegible]	3000
[illegible]	3250	[illegible]	3000
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	700

Դիմել առ Ժ. Թ. ՌՈՒԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ռութօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՐ և ԸՆԿ
1591 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվերբուլ

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1887, մինչեւ ցնոր տնօրէնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	4	6	8	10	2	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42					
	Առաւօտ											Իրիկուն														
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 15	6 49	7 17	7 45	8 15	8 41	9 10	10 11	10 37	11 10	11 38	1 49	2 17	2 50	3 46	4 14	4 47	5 16	5 49	6 18	6 44	...	...	...	...	...
Գում-գաբու	6 27	6 58	7 26	7 54	8 26	8 50	9 19	10 20	10 46	11 19	11 47	1 58	2 26	2 59	3 55	4 23	4 56	5 25	5 58	6 27	6 53	...	...	...	...	...
Եէնի-գաբու	6 32	7 2	7 30	7 58	...	8 54	9 23	10 24	10 50	11 23	11 51	2 2	2 30	3 3	3 59	4 27	5	5 29	6 2	6 31	6 57	...	...	...	...	...
Տավուշ փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Սամաթիա	6 39	7 8	7 36	8 4	...	9	9 29	10 30	10 56	11 29	11 57	2 8	2 36	3 9	4 5	4 33	5 6	5 35	6 8	6 37	7 3	...	...	...	...	...
Եէտի-գուլէ	6 44	7 12	7 40	8 9	8 37	9 4	9 32	10 34	10 59	11 33	12	2 12	2 39	3 13	4 9	4 36	5 11	5 38	6 13	6 40	7 8	...	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 57	7 24	7 51	8 21	8 52	9 16	...	10 46	...	11 45	...	2 24	...	3 24	4 21	...	5 23	...	6 25	...	7 20	...	...	...	...	...
Այ Ստեփանօ	...	7 33	...	8 30	9 4	9 25	...	10 55	...	11 55	...	2 33	...	...	4 30	...	5 32	...	6 35	...	7 29	...	...	...	...	...
Քիւչիւք Չէք.	...	...	...	...	9 14	...	...	...	...	12 3	...	...	...	...	...	...	...	...	6 43	...	...	...	...	...	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1	41					
	Առաւօտ										Իրիկուն															
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք Չէք.	...	6 40	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 40	...	...	...	...	...	...	...	6 2	...	...	...	...	...	...
Այ Ստեփանօ	6 20	6 49	...	7 45	...	8 40	...	9 43	...	11 10	...	1 49	...	2 50	...	...	4 47	...	5 49	6 13	...	...	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 31	6 59	7 27	7 55	8 23	8 51	...	9 53	...	11 20	...	1 59	...	3	3 56	...	4 57	...	5 59	6 27	...	...	...	...	...	...
Եէտի-գուլէ	6 43	7 11	7 39	8 8	8 35	9 4	9 38	10 5	11 4	11 32	1 27	2 11	2 44	3 12	4 8	4 41	5 10	5 43	6 12	6 42	7 6	...	...	...	...	...
Սամաթիա	6 47	7 15	7 43	8 12	8 39	9 8	9 42	10 9	11 8	11 36	1 31	2 15	2 48	3 16	4 12	4 45	5 14	5 47	6 16	...	7 10	...	...	...	...	...
Տավուշ փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Եէնի-գաբու	6 53	7 21	7 49	8 18	8 45	9 14	9 48	10 15	11 14	11 42	1 37	2 21	2 54	3 22	4 18	4 51	5 20	5 53	6 22	...	7 16	...	...	...	...	...
Գում-գաբու	6 57	7 25	7 53	8 23	8 49	9 18	9 52	10 19	11 18	11 46	1 41	2 25	2 58	3 26	4 22	4 55	5 24	5 57	6 26	6 52	7 20	...	...	...	...	...
Կ. Պոլիս	7 5	7 33	8 1	8 31	8 57	9 26	10	10 27	11 26	11 54	1 49	2 33	3 6	3 34	4 30	5 3	5 32	6 5	6 34	7	7 28	...	...	...	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջեւ բանող կառախմբոց մէջ [illegible]
Թիւ 1 և 2 կառախմբերն [illegible]